

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязыны
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1925 чылда
ундэлелетинген
1954
ФЕВРАЛЬ
25
ЧЕТВЕРГ
№ 42 (2979)
ӨРТЭЭ 20 КОП.

Депутаттарга кандидаттарның соңгукчулар-биле ужуражышыкыны

Бистиң Төрөөн чуртувус ССРЭ-ниң Дээди Советиниң соңгукчулар кампаниязы ажилчы чоннуң политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг көдүрүшүнүнүң үезинде эрттирип турар. Совет улус төрөөн партиязының болгаш чазаның удурутгалы-биле чедип алган тиелелгелеринге чоргарлар. Совет улус коммунизм тургузушкунуңга улам чаа тиелелгелер дээш, партиязың болгаш чазактың политиказың ажил-херек кырыңга боттандырыңга боттарының бүгү күштерин болгаш аргаларын берип турар эң эки ордалар кыстарын күрүнө эрге-чагырганың дээди органы—ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттарыңга кандидаттарга депшидип үндүргөн.

Пленумунуң салганы көдээ ажил-агыны улам ыңай хөгжүдериниң программасын боттандырыңга холбоштарын негелделерни, ылангыя фермаларны механизастаар, колхозтарны радиождар болгаш электри күжү-биле хандыраар, культура албан черлериниң ажилын партиязың амгы негелдезиниң деңселинге бедидер айтырылганы Барыын-Хемчик, Улуг-Хем, Таңды, Тес-Хем районнарга болтулаан ужуражылга хуралдарыңга соңгукчулар боттарының депшиктени депутатка кандидаттарыңга чагып турган. Улустуң соңгукчуларын күлүлгезин болза, В. И. Ленинниң, И. В. Сталинниң канчаар ажилдап чорааны ышкаш, ажилчы чоннарың чаагай амырдалы дээш могаг чок демисежир болур.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттарыңга кандидаттар политиктиг удурутгал болурун, олар нарын политиктиг айтырылганы бүгү тала-биле шын шиптирлээринге Ленинниң хезириниң дөңсөлгөсү болурун соңгукчулар негеп турар.

Депутаттарга кандидаттарның аразындан ажилчы агыны мурнакчы кижилерни, социалистг күш-ажылды чартыкчыларын, колхоз тургузушкунуң организаторларын, көдээ ажил-агының мастерлерин, эртемденнерин, инженерлерин, чогаалчыларын, Совет Армияның төлөөлекчилерин, чогаалчыларын болгаш совет уран-чүүлдүң деятельдерин адал болур. Ол болза, бистиң Төрөөн чуртувустуң бүгү улустарының төлөөлери, ажилчы чоннуң эң эки оолдары болгаш кыстары—коммунизмниң бүрүн тиелелгези дээш быжы демиселчилер. Ленин—Сталинниң партиязының өвөрдүп турары ышкаш, олар улустуң мурнуңа шыңчы бараан болуп шыдаарыңга ажилчы чон бүзүрелин илередиң турар.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутатка кандидаттарың соңгукчулар-биле ужуражышыкынары ажилчы чоннарың күш-ажылчы улуг көдүрүшкүнүң байддалдарында эртип турар. Соңгукчуларның депутаттарга хамаарылгасы, оларның ажил-чорудулганың контрольдаары ужуражылга хуралдарыңдан эгелээш, оларның бүгү ажил-чорудулганында үргүлчүлээр апар. Совет эрге-чагырганың дээди органыңга болурун төлөөзи кылдыр баддалары депутатка кандидаттар-биле соңгукчулар ужуражып тура, оларның чоннуң мурнуңга өзүлүг айбычы болурун негесишсаң, боттарының күзелин илереткен чагылгарын берип турарлар.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутатка кандидаттарың соңгукчулар-биле ужуражылгасы болза, совет патриотизминиң болгаш бистиң коммунистг мораль-политиктиг чагылызың илерээшкенин, Коммунистг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр ажилчы чонун сырый каттышканын херечлеп турар. Коммунистг партия коммунизмниң долу тиелелгезинче чуртуу быжы болгаш бүзүрелиң апар чоруур. СЭКП Төп Комитетиниң бүгү соңгукчуларга ыйгырымында айтканы болза:

СЭКП Төп Комитетиниң бүгү соңгукчуларга кыйгырыны совет кижилер бистиң улустуң амырдалың болгаш демиселиниң дайынчы программасы кылдыр хүлээп ал, ону боттандырыңга бедиткен күш-ажылчы хүлээлгелерин апар турарлар. Бай-Тайга районда Сталин аттыг колхоз эрткен чылын чүгө чуртталганың безин 25 чаа бажынарын ажылдалга кирген, а бо чылын 60 чуртталга бажынарын тударын колхозчулар ужуражылга хуралыңга хүлээнип алганар. Колхозчулар эм 500 олуттуг чаа клубту тудуп алган. Ыңчаарга бажының иштики дериг-херекселдеринге хамааржыр дугула хергелел чүүлдерин садыг организациалары хандыраар дугайында депутатка кандидат эш К. С. Чавылакка чагып турган.

«Соңгукчулар, бистиң социалистг үлетпүрүвүстүң улам ыңайгы чечектелишкени болгаш көдээ ажил-агының улуг көдүрүшкүнү дээш, улустуң материалдыг чаагай байдалың, культурулгү деңселиниң чайгылыш чок беднишкини дээш, бистиң социалистг күрүневистиң күчүзү болгаш күштерин бүгү хемчегелер-биле быжылаары база тайбыны камгалаары болгаш быжылганы дээш, ооң демиселинге чаа-чаа чедиишкиннер дээш, бистиң чуртувуска коммунистг нигиелди тургузары дээш баддаларлар».

Сут-Хөл районда Калинин аттыг колхозка болган ужуражылга хуралыңга, чуртта таарымчалыг кур күштерин ажиллап шыдавайы турарын соңгукчулар илеретишсаң, чүгө чагыс колхозка эвес, бүгү районга ужурудузай болур Ак-Оорууна электри станциязын тургузар айттырыңы көдүрүш депутатка кандидат эш Д. С. Настык-Доржуга чагып турган. Чөөн-Хемчик районда Жданов аттыг колхозка болган ужуражылга хуралыңга Кыстаанмай иреиниң чугаалааны болза:

«Соңгукчулар, бистиң социалистг үлетпүрүвүстүң улам ыңайгы чечектелишкени болгаш көдээ ажил-агының улуг көдүрүшкүнү дээш, улустуң материалдыг чаагай байдалың, культурулгү деңселиниң чайгылыш чок беднишкини дээш, бистиң социалистг күрүневистиң күчүзү болгаш күштерин бүгү хемчегелер-биле быжылаары база тайбыны камгалаары болгаш быжылганы дээш, ооң демиселинге чаа-чаа чедиишкиннер дээш, бистиң чуртувуска коммунистг нигиелди тургузары дээш баддаларлар».

—Мээң харым ам чеденге бирээ чептес, кырганың хундулуг, бүгү чону хостуг болгаш аас-кежиктиг амырдалда бистиң совет күрүневис ышкаш ыңдыг долу демократтиг чурт делегейде чок. Ол чаагай амырдалды биске тылсып берген, ону улам чечектедирип турар Коммунистг партия, Совет чазак дээш бердинген, ажилчы чонунуң эң эки оолдар, кыстары, коммунистерниң болгаш партия кижигүнү эвестериниң улусу блогу дээш баддаларыңче соңгукчуларны кыйгардым.

Соңгукчулар кампаниязының эң негелес салгалың амгы үезинде партия организациаларың чугула сорулгасы болза, коммунистерниң болгаш партия кижигүнү эвестериниң улусу блогу улам быжылгалаар, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттарыңга кандидаттарың баддаларыңга бүгү соңгукчуларны кыйгырың дээш агитацияны чедиишкиниң калбартың болур. Олар совет нигиелди болгаш күрүнө тургузууңга калиталистг тургузулганы артык күштүүн, сөзөт хамаатыларны эрге-күлээчелерин чоңа чедингир тайылбырлаар ужурулуг.

СЭКП Төп Комитетиниң сентябрь

Тараа ажилдыг чаа совхозтар

Алма-Ата. Республиканың көдээ бот-тымынгы уран-чүүл көрүлдөзи Казактын күрүнениң Абай аттыг академиктиг опера болгаш балет театрыңга улуг концерттиг доозулган. Көрүлдөгө 20 муң ажыг колхозчулар, өвөрикчилер болгаш көдээ интеллигенцияны төлөөлекчилери киришкеннер.

Чурукта: Соңгу-Казакстан областың Пресновский районуң Молотов аттыг колхозуңуң сазычыларының нийти ыры «Ширини тракторист» деп ыры күүседип турары.

Чуруу С. Кропивницкийни. СЭТА-ның прессклишези.

Горький ГЭС-тиң тудууда

ГОРЬКИЙ. Бешки беш чыл планында төлөвилээни-биле Горькийниң чоогунда Волганың ийи эриктиринеде суг күжү-биле ажылдаар улуг электростанцияны тудуп турар. Ооң тудугжулары Камада ГЭС-тиң тудугжулары-биле чарыштышаан, эрткен чылын суг күжү-биле ажылдаар электростанцияны чер ажилдарын, суг хөлбектедилер шлюзтерини көвүрүүн хуусаа бетинде дооскан болгаш ам тудуг-монтаж ажилдарының темпизин улам дүргедедиң турарлар.

гуддаларга белеткелдерниң хүннеринде тудугнуң коллектив улуг көдүрүшкүнүң ажылдап турарлар. Бетон салып турар күчүлүг краннары болгаш өске-даа машиналары башкарып турар механизаторлар соокка торулбай доктаамал ажилдап турарлар. Оң тадакы эриктиң кол тудуушкунарының тудугжулары электростанцияның бажыңыңа демир бетон салырың квартал алыны марттың 14-те доозар.

ССРЭ-ниң Дээди Советинге соң- (СЭТА).

ССРЭ-ниң чурт чуруун кылган

ЛИЕПАЯ. (Латвия ССР). Хоорайның сад ажилының каастакчызы Элла Руса Бүгү-эвилелиниң көдээ ажил-агың дөңсөлгезинге ССРЭ-ниң чуруун 64 дөрбөлчүн метр хемчээлди кылдыр чуруп белеткээ. Ол чурукта бистиң Төрөөн чуртувустуң далайлары, хөлдерин болгаш хемнерин тодазы-биле чуруп көргүскен. Ында Москваның беш адыр сылдызы чайыналдыр хып турар.

Ол чурукту белеткеп кылырыңга 2 центнер хире янтар деп ыяш чурун, 15 чүүл язы-бүрү чийгистерин, он-он язы-бүрү чечектерин болгаш сипеннерни база далайың рактарының сөөктерин кирип амылган.

Ол чурукту Лиепаяның чурт шипчилелени музейинде делгеп салган. (СЭТА).

Чаа область солуну

БЕЛГОРОД. «Белгородская правда» деп область солунуңуң бирги дугаары үнгөн. Солунда парлатынган материалдар болза, бистиң чуртувуска улустуң хергелел барааннарының болгаш көдээ ажил-агың про-

дуктуларының элбекшилин тургузарың херээңге чугула салышыкыны салырыңче чаа областың ажилчы чоннарың кыйгырып турар. (СЭТА).

Херээженнер—колхозта улуг күш

Областың ажил-агың, культура тургузушкунуң херээңге херээженнериң идеякелгилг киржилгезиниң дугайында бижикчилерниң хөй-хөй чагаалары «Шын» солунуң редакциязы алган. Херээженнер колхозтар бүдүрүлгезинде улуг күш болу турар. Эрткен, 1953 ажил-агың чылының түңнелинде боттарының күш-ажылчы чедиишкиннерин көргүскен колхозчу херээженнер хөй. Олар ам 1954 чылдын ажил-агың чедиишкиннери дээш социалистг чарышка киржиң, боттарыңга бедиткен хүлээлгелерин апар турарлар.

Чуураа райондан И. Базыр мыңча деп бижээ:—ССРЭ-ниң Дээди Советиниң соңгукчуларын белеткелениң хүннеринде «Тиилелге» колхозтуң малчын херээженнери социалистг хүлээлгелерин алган. Олар көдээ ажил-агың хөгжүдериниң сорулгаларын эки билерлер. Хойжу Эник 225 баш хойну Сарыг-Кол деп черде эки ажаап турар. Төрүзе чогуур 104 хойдан ам 48 хөй төрөөн, он 48 баш хураганы бүрүн ажаап алгаш, оларны үлөгерлиг доруктуруп турар.

Чөөн-Хемчик райондан Д. Сюрюноолдуң бижээни болза, СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң төгүлдү шиптирнин амырдалга боттандыраар дээш демиселге Жданов аттыг колхозтуң херээженнери идеякелгилг киржиң турарлар. Билзей колхозтуң мергежилдиг чыгычызы болу берген. Ол эрткен чылын 405 күш-хүнүн ажилдаан, 62 төрөөн берлерден 62 кулунарны чидирг чокка ажаап алган. Бо чылын төрүүрү 75 берлерден 75 кулунарны алыр деп ол хүлээнген.

Кадарчы Долума 345 баш хөй, өшкүнү кыштагладып, ам төрүтүнген 16 анайлары чидирг чокка ажаап алган. Өшкү кадарчылары Айыраа, Серенмаа олар өшкүлери үлөгерлиг кадарып, кыштагларда сипеннерни планың чарыгдал турарлар.

Дынаа 1950 чылда 80 ажыг баш бызаалары азырап өстүрерин хүлээнген. Ол азаашкыны ажил-херек кырыңга боттандырган. Эрткен чылын анаа быжылган 32 төрүүр инектерден 32 бызаалары алган. Ол 370 күш-хүнүн ажилдаан. Хойжу Доклаш 400 күш-хүнүн ажилдап алган. Ам 212 төрүүр хойлардан 212-ден эвээш эвес хураганын ажаап алырын хүлээнген.

Каа-Хем райондан С. Колдуң меделгезиниң өзугаар алырга, «Сталинчы орук» колхозта тудугжулар Миндирия Севилбаа, Монгуш Севилбаа олар саман-биле бажың тудар ажил нормазын 120—130 хуу күүседип келгенер. «Большевик» колхозтуң инек саанчызы В. Хлебникова эртен чылын ажыдың чедиишкинниң түңнелин көргүскен: төрүтүнген 15 бызаалары чидирг чокка ажаап алган болгаш өстүргөн. Инек бурузунден 1000 литр сүттү сагган. Хаван ажаакчызы К. Санарова хаван өстүрериниң планын 120 хуу күүсеткен. Н. Мажырмаа үрөөн арыглаар

Хову ажылдыда Кусулак эрткен чылын 320 күш-хүнүн ажилдаан. Бо чылын бодуну күш-ажылчы көргү-

КОЛХОЗТАРЫНЫҢ ОТЧЕТ-СОҢГУЛДА ХУРАЛДАРЫ: А. Бичижик.—Нийтиниң ажил-агыңда четпестерни узуткаар. С. Алет.—Чедиишкиннерни улам быжылгаар (2 арын). С. Чанзан-оол.—Чаа-Хөл районуң колхозтарында (3 арын). 1954 чылдың февраль 18-те дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер

министрлериниң берлин чөвүлөл хуралыңга В. М. Молотовтуң меделгели (3 арын). А. Гундаров—Чехословакия социализмче орукта (3 арын). Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлөл хуралы (4 арын). Күш-культура болгаш спорт (4 арын).

Депутаттарга кандидаттар-биле соңгукчуларның ужуражып турары

Москва областың Клинский соңгукчулар округуңга ол соңгукчулар округуңуң талазы-биле Эвилелиниң Советиниң депутаттың кандидат, Клинский районуң «Правда» колхозтуң даргазы А. Г. Тимофеева-биле соңгукчуларның ужуражышыкы болган. Григорьевский соңгукчулар округуңга Эвилелиниң Советиниң депутаттың кандидат, РСФСР-ниң алдарлыг эмчизи К. И. Кулигина-биле ужуражышыкы болган.

лер эш Мыльниковту эки бүдүрүлгечи болгаш идеякелгил хөй-ниитчи дериглерни эң эки ажылгаары болгаш оларны камың көөрү дээш социалистг чарыштың инициатору кылдыр тодаргайлааннар.

Горьковский-Сталинский соңгукчулар округуңуң (Горький область) соңгукчулары Эвилелиниң Советиниң депутаттың боттарының кандидатты «Красное сормово» заводтуң токары А. Д. Мыльников-биле ужурашканнар. Хуралга чүве чугаалаан кижилер эш Мыльниковту эки бүдүрүлгечи болгаш идеякелгил хөй-ниитчи дериглерни эң эки ажылгаары болгаш оларны камың көөрү дээш социалистг чарыштың инициатору кылдыр тодаргайлааннар.

Нахичеванский хоорай соңгукчулар округуңуң соңгукчулары депутатка кандидат, Азербайджанның медицина институтуңуң кафедра эргелекчизи профессор Мустафа Махмуд Оглу Гаджи-Касимов-биле ужурашканнар. Профессор Гаджи-Касимов медицина хөгжүлгезиниң болгаш медицина ажилдакчыларың кадрларна белеткээриниң херээңге улуг салышыкыны кийрген деп соңгукчулар чугаалап турганнар. (СЭТА).

Эш Нурдина бодунуң соңгукчуларында

САМАГАЛДАЙ. (Телефон-биле). Тес-Хем районуң төвүнде көрүштүг башкылыгың культура бажыңыңа февраль 22-де болган ужуражылга хуралы организастыг, бедик идея деңселиге эрткен, анаа 350 ажыг соңгукчулар киришкен. Амгы соңгукчуларның дугайында илеткелди бүзүретиңерден агроном эш Назарова кылган.

даа соңгукчулар Кызылдың чөөн соңгукчулар округуңуң талазы-биле депутатка кандидат Лидия Тимофеева Нурдинага тодаргай чагылгары берип турган.

Хуралга баштайгы сөс алган Анна Мөңгө бодунуң саналыңга райондук кадкы камгалал ажилында чамдык чедиишкиннерни меделгелээш, амгы негелдениң деңселинге холбоштор ол чөптүг айтырыгы көдүргөн. Эш Мөңгениң уламчылап чугаалааны болза:

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). ССРЭ-ниң Дээди Советинге депутаттың кандидатты Лидия Тимофеева Нурдина бодунуң соңгукчулары-биле ужуражып турар. Таңды районда «Элегес» совхозка болган ужуражышыкы хуралы организастыг, бедик көдүрүшкүнүң эрткен. Амгы соңгукчуларның дугайында илеткелди бүзүретиңерден эш Манылова кылган.

—Коммунистг партия болгаш Совет чазак чоннуң чаагай, кадкышылдыг амырдалың улам экижилдеринге улуг кичээңгейи салып турар. Ону ажил херек кырыңга боттандыраар талазы-биле областың кадкы камгалал килдизи, райкүүс-ком дыка четпес ажилдап келген. Район эмнелгезинге 5 эмчи ажилдаар турбуже ол хүлээлгелерин эмнелге эргелекчизин чааскаан бүрүн харымылап шыдавайы турары билдингир, ылангыя уруулар эмчизи чок хөвээр, ренгтен база днш эмнээр кабинеттер амдыгаа чедир тургустуммаан.

Хуралга сөс ал чүве чугаалаан кижилер бүрүзү коммунистерниң болгаш партия кижигүнү эвестериниң улусу блогу дээш чагыс эп-сеткилди баддаларыңче бүгү соңгукчуларны кыйгырып турган. СЭКП Төп Комитетиниң бүгү соңгукчуларга кыйгырың совет кижилерни күш-ажылче улам сорок киригенин эштер Смоленцов, Казакова болгаш өскелер-даа меделгелеп турган.

Ол чурукту Лиепаяның чурт шипчилелени музейинде делгеп салган. (СЭТА).

Сталин аттыг колхозка, Бай-Хаак суурга, Балзатынга болгаш районун өске-даа черлеринге эрткилээш ужуражышыкы хуралдарыңга чакы хову ажилыңга бүгү белеткелдерни, тудугта база школаларга ыяш белеткээрин март 10-га чедир доозар болгаш мал ажилының талазы-биле боттуг хүлээлгелер алыдыңан.

Ол чурукту Лиепаяның чурт шипчилелени музейинде делгеп салган. (СЭТА).

Кызылдың № 603 чөөн соңгукчулар округуңуң талазы-биле депутатка кандидат эш Л. Т. Нурдина бистиң чуртка коммунизмниң тиелелгелери дээш могаг чок ажилдаарын, чоннуң идеякелгил шынзыларын ол хуралдарга илередиң турган.

Совет садыгы улам ыңай хөгжүлдөр хемчегелер дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның доктаалын районуң садыг ажилдакчылары улуг өөрүшкү-биле хүлээп алгаш, боттарыңга социалистг хүлээлгелерин алган. Садыг четкиниң эки ажилдап турар херээженнер хөй. Ылангыя 1953 чылдың бараан саарылганың планын раймаг эргелекчизи В. Аржакова 106,3 хуу, Федорова суурда маган эргелекчизи А. Чернова 112,3 хуу, Сарыг-Сеп МТС-те маган эргелекчизи Е. Караваева 123 хуу күүсеткеннер.

Чөөн-Хемчик райондан Д. Олавоолдуң бижээни болза, эрткен чылын «Коммунизмче орук» колхозтуң күш-ажыл кылып шыдаар 176 херээженнериниң барык шиптузу күш-хүнүнүң минимумун күүсеткен. Херээженнерден агро-зоотехниктиг курста 10 кижилер өөренип турар. Монгуш Мыйдок эрткен чылын 52 инектерден 52 бызаалары алган. Колхозчу Дарыймаа 6 хаваннарда 76 хаван оолдарын чидирг чокка алган болгаш өстүргөн.

—Улуг-Хем районуң «СЭКП-ниң XIX съездизи» көдээ ажил-агың артелиниң колхозчу херээженнери март 8-ке чедиишкинниң ужуражып дээш социалистг чарышты калбартканнар—деп Т. Конгар бижээ. Арысхангың эге школаның 1954—1955 өвөрдөли чылында оттулар 900 кубометр ыяжың хап бээрин олар хүлээнгеннер. Бригада колхозчу Тамбарың удурутгалы-биле ажилдап кирген. Баштайгы хүннерде 250 кубометр ыяшты хап белеткээ. Артан ыяшты март 8-ке чедир доозарын бригаданың кижигчилери хүлээнгеннер.

Хойжу Моргулчу, инек кадарчы Дижитмаа, хову ажилында Момай, Долума, тудугта Хорукпан, Хорлуу оларны эки ажилын колхозтуң баштаар чери меделгелеп турар.

—Улуг-Хем районуң «СЭКП-ниң XIX съездизи» көдээ ажил-агың артелиниң колхозчу херээженнери март 8-ке чедиишкинниң ужуражып дээш социалистг чарышты калбартканнар—деп Т. Конгар бижээ. Арысхангың эге школаның 1954—1955 өвөрдөли чылында оттулар 900 кубометр ыяжың хап бээрин олар хүлээнгеннер. Бригада колхозчу Тамбарың удурутгалы-биле ажилдап кирген. Баштайгы хүннерде 250 кубометр ыяшты хап белеткээ. Артан ыяшты март 8-ке чедир доозарын бригаданың кижигчилери хүлээнгеннер.

—Херээженнер ортузунга кижизидилге ажилын күштелдиреринче Чөөн-Хемчикте Сталин аттыг колхозтуң херээженнер Совети (даргазы Хандываа) улуг кичээңгейи салып турар—деп Н. Кызыл-оол редакцияга бижип турар. Чүл дээрге СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң соонда көдээ ажил-агың талазы-биле болгаш өске-даа темаларга 5 лекцияларның номчулгаларын организастаан. Амгы үеде беседалар, солун номчулгалары үзүктел чок чоруп турар.

—Улуг-Хем районуң «СЭКП-ниң XIX съездизи» көдээ ажил-агың артелиниң колхозчу херээженнери март 8-ке чедиишкинниң ужуражып дээш социалистг чарышты калбартканнар—деп Т. Конгар бижээ. Арысхангың эге школаның 1954—1955 өвөрдөли чылында оттулар 900 кубометр ыяжың хап бээрин олар хүлээнгеннер. Бригада колхозчу Тамбарың удурутгалы-биле ажилдап кирген. Баштайгы хүннерде 250 кубометр ыяшты хап белеткээ. Артан ыяшты март 8-ке чедир доозарын бригаданың кижигчилери хүлээнгеннер.

Херээженнер организаакчызы Хандываа мал эмнелгезинде ажилдап турар. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын амырдалга чедиишкинниң боттандыраар дээш боду чүткүлдүг ажилдавышаан, херээженнерни колхоз бүдүрүлгезинче мобилизастап турар.

—Улуг-Хем районуң «СЭКП-ниң XIX съездизи» көдээ ажил-агың артелиниң колхозчу херээженнери март 8-ке чедиишкинниң ужуражып дээш социалистг чарышты калбартканнар—деп Т. Конгар бижээ. Арысхангың эге школаның 1954—1955 өвөрдөли чылында оттулар 900 кубометр ыяжың хап бээрин олар хүлээнгеннер. Бригада колхозчу Тамбарың удурутгалы-биле ажилдап кирген. Баштайгы хүннерде 250 кубометр ыяшты хап белеткээ. Артан ыяшты март 8-ке чедир доозарын бригаданың кижигчилери хүлээнгеннер.

Херээженнер организаакчызы Хандываа мал эмнелгезинде ажилдап турар. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын амырдалга чедиишкинниң боттандыраар дээш боду чүткүлдүг ажилдавышаан, херээженнерни колхоз бүдүрүлгезинче мобилизастап турар.

—Улуг-Хем районуң «СЭКП-ниң XIX съездизи» көдээ ажил-агың артелиниң колхозчу херээженнери март 8-ке чедиишкинниң ужуражып дээш социалистг чарышты калбартканнар—деп Т. Конгар бижээ. Арысхангың эге школаның 1954—1955 өвөрдөли чылында оттулар 900 кубометр ыяжың хап бээрин олар хүлээнгеннер. Бригада колхозчу Тамбарың удурутгалы-биле ажилдап кирген. Баштайгы хүннерде 250 кубометр ыяшты хап белеткээ. Артан ыяшты март 8-ке чедир доозарын бригаданың кижигчилери хүлээнгеннер.

Херээженнер организаакчызы Хандываа мал эмнелгезинде ажилдап турар. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын амырдалга чедиишкинниң боттандыраар дээш боду чүткүлдүг ажилдавышаан, херээженнерни колхоз бүдүрүлгезинче мобилизастап турар.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Көдээ ажил-агыйны тодаргай удуртур

СЭКП Таяк райкомунун IV пленуму болуп эрткен. «Областың V партия конференциясының түңнели болгаш районун партия организациязының сорулгаларының дугайында» айттыгы пленум чугаалашкан. Ол талазы-биле илеткелди СЭКП райкомунун секретары эш Зайцев кылган.

Партия райком колхозтарга удуртулганы ам-даа экижитпейн турарын пленумунуң киржикчилери чадик-биле шүгүмчүлээнер. Районун көдээ ажил-агый хөгжүлдээнде четпестер-биле райком эптешипшаан турар. Оң түнелинде, чамдык колхозтарда мал кыштагдадышкыны четпес чоруп келген, тудуг материалдарының белеткели денди оожум, чаксы хову ажалдарына белеткел дык кошкак чоруп турар.

Районда чаңгыс-даа колхоз үрени уруушкунуң планын күүсетпээр болгаш бар үрениннериң шынары багай фактылар илереп турар. Калинин аттыг болгаш Буденный аттыг колхозтар үрени белеткелни чүгө 79 хуу күүсеткенер. Районда ногаалар болгаш картофель үрениннериң шынары негелдени хандырбайн турар. «Революцияның чалбыжы» колхоз картофель үренин-биле хандырттымаан.

Агротехниканың кышкы хемчеглери эки чорутууны турар. Тарылга шөддеринге суг чайып доңурар, хар доктаадыр ажалдар, удобрение белеткээри багай организастаынган. Колхозтар тарылга шөддеринге 4 муң тонна өдөк төгөр планын, а херек кырында чүгө 980 тонна өдөкти төккөн. Куш өдөөн чыыр ажал чүгө «Кызыл партизан» болгаш Буденный аттыг колхозтарда чорутууган.

Колхозтарның баштаар черлери көдээ ажил-агый машиналарының септелгенин темизин дүрдөтпээр. Ленин аттыг база Буденный аттыг колхозтар илдерлер, тергелер болгаш эрт херекселерин септелгениче ам-даа кирбээр. Колхозтарны партия эге организациязы СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун соонда боттарының ажилы эде тургузуу шыдавааннар дээрин четпестерин ол фактылары херечилээр. Олар көдээ ажил-агый

Соңгулдаларга белеткелдер-биле холбаштыр Эрзин районда политиктиг агитация ажилы

ССРЭ-нің Дээди Советинге соңгулдаларга районун ажил-агый болгаш культура тургузуушкунуң талазы-биле чедишкенин ужуражыр, районун социалистик чаартылганы дүрдөдери дээш, ССРЭ-нің ажил-агыйн хөгжүдериңиң бешки беш чыл планын күүседери дээш, СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун төгүлүт шийтирлерин амыдыралга боттандырып күүседери дээш партияның политиктиг агитация ажилын Эрзин районун партия организациязы чорудуп турар. Районда 8 агитпунктулар тургустунган. Оң эргелекчилерин СЭКП райкомунун бюрозунга бадылаан. Ында шүптү 155 агитаторлар ажалдап турар. Оларны иштинде коммунистер 67, комсомолчулар 61, башкылар болгаш эмчилер 29, көдээ ажил-агыйның тускай эртемчилери 10 кижилер болуп турар.

Агитаторларның бөлүктөр айымы хуралдарын партия эге организациязы 16 черге эрттирген. Оон анда агитпункт эргелекчилерин, партия эге организациязының секретарыларының бир хонук семинарын район төвүңге база эрттирген.

Соңгулда белеткелди-биле холбаштыр чонун ортузунга чорутуунга политиктиг агитация ажилының доңу түнелдерин моң ааданга көргүзгөргө бола: 30 кезек черге 1295 киржикчил лекциялар, 86 кезек черге 1406 киржикчил илеткелдер болгаш беседалар база номчулгалар болгулаан.

ССРЭ-нің Дээди Советинге соңгулдалар чорудар дугайында чонун хуралдарында депутаттарның кандидаттарын депшидил турган хуралдарында колхозтарны организас, ажил-агый талазы-биле бажыдар болгаш районун мурнунда тургустунган планын сорулгалары хуусаа бетинде күүседери дээш, ССРЭ-нің көдээ ажил-агыйн улам ыңай хөгжүдөр хемчеглер дугайында СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун доктаалын амыдыралга боттандырып дээш социалистик чарышты калбартып, бедиткен хүлээлелерин ап турар.

Нарында бүдүрүлгө коллективиниң нити хуралында 1954 чылдын I-ти кварталында бүдүрүлгө планын 110 хуу күүседери, продукцияның бот-үзени 5 хуу чыгедери хүлээлген. Ол ышкаш «Кызыл сылдыс»

артельдериниң баштаар черлериниң ажил-чорудулганын партияның контрольду кошкатканнар. Ылангыя ол талазы-биле «Революцияның чалбыжы» колхозтун партия организациязы (секретарь эш Шелепов) багай ажалдаан.

Ирик-торфтуг савалар болгаш парниктиг рамалар кылырынче чүгө «Кызыл партизан» колхоз эгелеп кирген. Ында 50 рамалар болгаш 4 муң ирик-торфтуг савалар кылдынган. Чаксы тарылга белеткелиниң чугула чүдү болуп ол ажалды өске колхозтар чорутпайн турар.

1953 чылда районун колхозтар тудуунуң планы күүсетинмээнин буруузуң райкүүском-даа, партия райкомунда миннип көрбөөн. Районун колхозчуларында ам-даа 150 эг-бүлө бажың чок. Бо чылдың баштайгы кварталының айларында тудуг ыжының белеткелди багай чорутуунган. Калинин аттыг колхоз (даргазы эш Есипов) ол ажалды барык-ла соксадып алган турар.

Райло көдээниң чурттакталарын эргежок чугула херепелдин бараанары-биле хандырып шыдавайн турар. Чамдык суурларда чырыктыга херепелэр керосин чок. Колхозтар тудулганын херепелетип турар шил, кадаг, шифер болгаш өске-даа чүдүлдер четче хандырттымаан келген.

СЭКП райкомун, оң секретарылары болгаш өске-даа ажалдакчылары көдээге партия-политиктиг ажалды экижидер талазы-биле шийтирленип ажал чорутпаан. Идеологтук ажалда четпестер хөй. Чамдык колхозтарда политшколаларың болгаш бөлүмнериң ажилы сандаргай байдалда, көдээ интеллигенцияның ортузунда кижизидилге ажалды дык кошкак.

Областың партия конференциясының шийтирленип дүүшүр районун партия организациязының ажилында өске-даа четпестерни узуткаарынче уланган принципалдыг шүгүмчүлө болгаш бот-шүгүмчүлө пленумга калбарган.

Илерээн четпестерни узуткаарың практиктик хемчеглери айткан доктаалды пленум хүлээп алган.

С. ТУШКОВ.

Областың көдээ бот-тыныгы уран-чүдүл көрүлдесиниң киржикчизи Бай-Тайга районда Сталин аттыг колхозтан келген Х. Айкайың «Чечек» деп тыва танышы ойнап турары.

Чуруу Г. Сиротинниң.

Бистиң чедишкенинэри

Эки организастаынган танышларын көргүздүгези көрүкчүлөргө солун болгаш ойнакчыларың боттарында-даа өөрүшкү болуп. Бис көдээ бот-тыныгы уран-чүдүлү көрүлдесинге киржири-биле «Хуреш», «Дук салыр» деп тыва танышларны тургузарын шийтирлээн бис. Ук танышларның күүседикчилери хөй-даа болза, күүседикчи бүрүзүнү кылза чогуур хүлээлгелерин тус-тус хуваагаш, үдөлгө музыкалык аялганы-биле танышларын бүгү динг шимчээшкенин шын дамчыларын оралдажып, каш улааны шенелде ойнакчыларын чоруткан бис.

Күздөй болгаш соңуургалды ойнакчы бүрүзү салып, кызыкмак күүденишкенин өзү-биле дем каттыжышкынын ажалдаанынмыстың түнели биске чедишкенин берген.

Болуп эрткен көдээ бот-тыныгы уран-чүдүлү область көрүлдесинге бо танышларын чедишкенин күүсеткеш, бирги черин ап, Бүгү-российн көдээ бот-тыныгы уран-чүдүлү улаас болуп көрүлдесинге барып киржир болдувус.

М. ТАКПАЙ. К. СТАЛ-ООЛ.

Агитколлективтерниң ажилын экижидер

ТУРАН. (Телефон-биле). Бүгү уластуң байырталы—соңгулдалар хуу чоошкулал келген. Бо талазы-биле Бин-Хем районун машина-трактор станциясында агитпункт багай эвес ажалдап, шимдел болгаш дерилгени көрүштүг тургускан. Агитколлективтиң (удуртукчузу эш Савкин) 35 агитаторлары участкага хамааржып турар бүгү соңгукулдарың чуртталга бажынырын эргип, номчулга, беседаларың чедингир калбартып турар.

Коллективтиң механизаторлары тракторлар септелгени февраль 23-те доозар дээр сорулганы ак-сеткилдиг күүсеткен. Көдээ ажил-агый машиналарының септелгени болгаш чаксы хову ажалдыга бүгү белеткелдерин март 14-ке чедир доозары дээш социалистик чарыштын бедиткен хүлээлгелери коллективте уламан ажил-иши калбарып турар. Ол ышкаш «Искра» колхозта, райлетпур комбинатында агитколлективтер база эки ажалдап турар.

Моңи-биле кады чамдык парторганизациязалар бо чугула кампанияга белеткелдерин амга чедир-ле холга ап удуртпайн турарын айтыры чугула. «Өөк» совхозта агитпункт багай ажалдап, дерилгө шимделелери четчелетинмээр турунда, мында парторганизация секретары эш Дороев каныг-даа хемчег албайн келген. Кочетов аттыг колхозта агитпункт колдуунда-ла шоочалык болуп, маңчынарның болгаш ажалды өске-даа ыракы участоктарында соңгукулор ортузунда тайылбыр ажалы багай тургустунган. Ол болза, мында парторганизация секретары эш Ершовтун чөгениң удуртулганың фактызы болуп. «Тилелге» колхозта (парторганизация секретары эш Манзырыкчы) байдал оон база-ла дээрелес.

Бо чорук болза, СЭКП райкомунун хун-буру удуртулганының четпезин, үндүрген шийтирленип күүселдесинге боттү эвес дузалап, негелдени кошкак тургузуу турарын херечилеп турар.

М. КАВАА-САРЫГ.

КОЛХОЗТАРНЫҢ ОТЧЕТ-СОҢГУЛДА ХУРАЛДАРЫ

Нитиниң ажил-агыйында четпестерни узуткаар

Каа-Хем районда «Большевик» көдээ ажил-агый артелиниң кежи-гуверни СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шийтирлеринге сорук кирип, нитиниң ажил-агыйн хөгдериниң талазы-биле эрткен чылда чамдык чедишкенин чедип алганнар. Нитиниң мал ажалының күрүне планын малдык чүзүн-чүзүн азын-биле күүседип, чаксы тарылганы 8 ажал хүнүнде дооскан болгаш күрүне мурнунга хүлээлгелерин чогуур өйүңде, кыска хуусаада күүсеткенин колхоз даргазы эш Е. Паздериниң отчеттук хуралга болуң илеткелинге чугаалаан.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шийтирлерин колхозчу малчынар эрестиг күүседир дээш элээн күженишкенин ажалдаан. Колхозтун бүгү акша орулганың 60 ажал хуузу мал ажалындан кирип турар. Муракчы малчынарның саны көвүдөп турар. Чылгы мал фермазының эргелекчизи эш Чадан-оолга удурткан чыгычлар 1953 чылда төрүүр 100 баш бе бүрүзүндө-не 90 баш кулунарны, хаваң фермазында хаваң ажаакчызы эш Санарова төрүүр хаваң бүрүзүндө ортума-биле 15,7 хаваң оолдары, хөй-жулар: Дарткөк, Тамба олар 100 баш төрүүр хойдан 100 баш хураганын, 100 баш төрүүр өшкүндө 117 баш анайларын доруктуруп алган.

Нитиниң мал ажалының нити планы сан талазы-биле күүсетинген-даа болза, малдык укаазын экижидер, малдан алыр продуктуну көвүдөдир талазы-биле ажалдар колхозта кедергей четпес. 1953 чылда колхоз сүт саалдазының планын күүсетпээр, бир хойдан 2, 2 килограмм дүк кыргып алыр тургаш, чүгө 1,5 килограммы кыргып алган. Мышкың бода мал фермазында төрүүр инектерин бот-дензизи 31,5 хуу чедип турар-даа болза, инек бүрүзүндө ортума-биле чылда саап ап турар суду чүгө 640 литр чедип турар. Отчеттук чылдын дургузунда малдык ажалга, чемгерилгезин четпес тургусканындан 155 баш мал чидирлиг болган.

Мал ажалын хөгжүдөр херекке мал ажалының тускай эртемчилериниң ролун колхоз баштаар чери, ылангыя эш Паздериниң чедир үнелери турар. Колхозта зоотехник эш Шубиниң уре-түнелдиг ажалдаарына таарымчалыг байдалды тургуспаан. Оң-биле кады колхозта нитиниң малының шийтирлиг көдүрүлүшкүнү чедип алырынга эш Шубиниң четпес ажалдап турарын чугаалаар херек. Малчынарга од боттү, көскү дузаламчыны ам-даа чедирбейн, малдык олар-белчириң болгаш мал чемнерин планын ажалдаарын баш удур таарыштыр тургуспаан, оң уламындан бар мал чемнерин камналга чок чарыгданы-биле мал чөми снген дооступ турар. Малчынарга эртемниң болгаш муракчы дуржулганың чедишкенин илеткелдер талазы-биле зоотехниктиг курсту өзү барымдаалап тургускан болгаш мында кинээлдер доктаамал эвес, үргүлчүлө үзүктелешкенин эртип турар. Амгы үеде малды кыштан меңди чыл ажырап демиселди колхоз баштаар чери четпес чорудуп турар.

Мал ажалын хөгжүдериңге чер ажалының культуразын бүгү талазы-биле сайырадыры тергини чугула.

Чедишкенинэри улам быжыглар

«Большевик» көдээ ажил-агый артелиниң отчет-соңгулдалыг хуралында артелиниң ажил-чорудулганы дугайында баштаар чериниң отчет илеткелин колхоз даргазы эш Очур кылган. Коммунистик партияның болгаш Совет чазактың улуг сагыш салышкынын ачызы-биле колхозчу ишчилер эвээш эвес чедишкенин болганын илеткелчи демделээр.

Колхоз эртен чылда тарылга шөлүн калбартышаан, дүжүттү чогуур өйүңде ажаап алган, нитиниң мал ажалын хөгжүдериңниң, күрүнеге тараа, эът, дүк, саржаг дужаарының планирнин ажыр күүсеткен. Нити тараа культуларының гектар бүрүзүндө ортума-биле 12 центнер дүжүт алдынган. Бирги хову бригадалы (бригадир эш Ендан-Самбу) 350 гектар тараазының гектар санындан 16 центнер, 33 гектар сорттук кызылтастын гектар бүрүзүндө 32 центнер элбекшилдиг дүжүттү чедип алган. Тудутжу бригада (бригадир эш Аракчаа) чуртталга бажынырын болгаш мал кажаларын тударының планын ажыр күүсеткен. Нитиниң ажил-агыйын улам хөгжүдери дээш оңза чүткүлүн көргүскөн Чамбал, Даптана, Кызай-оол, Сюрюн, Ак-оол, Мөңгө дээр ышкаш муракчы колхозчулар чыл келген тудум-на көвүдөп турар.

Чер ажалының чедишкенин ол колхозта Сарыг-Сеп МТС-тин № 9 трактор бригаданың (бригадир эш У. Рукавицын) уре-түнелдиг ажалдары-биле холбаштырар херек. Эрткен чылын ол трактор бригаданы бодунга онаашкан планын ажалдарын 170 хуу кылдыр эки шынарлыг күүсеткен.

Ынды-даа болза, чер ажалын сайырадыр талазы-биле картофель, ногаа база хөй болгаш чаңгыс чылда үнер үйүштер тарылганы колхоз кедергей четпес чоруткан. Тарааның ажаалганы багай чорутканындан, ылангыя дүжүт ажаап алышкынының үезинде чамдык чидиргилерин болдурганьдан колхоз гектар бүрүзүндө-не 3,5 центнерин, азы нитиниң-биле 245 тонна тарааны чедир албаан. Ажаатынган тарааның сан үчөдун сандаратканындан болгаш шаңнарда тараалары чогуур өйүңде ажаап албаанындан, база колхозчу өнү-хөргөли колхоз кежигүнү эвес Ханаква, Лопсаң дээр ышкаш кижилерге кадагалатканындан колхоз дык хөй тараадан когараан. Хову ажалының бригаданың бригадир эш Ламажап, бригадала күш-ажылды организасташкынын чөп эвилелдевин бодунуң харыс-салгалыг ажалын экижидериниң улуу, харын кара-туразында ээн кагаш, ажаап чоруп турган чүдүлери бар. Колхозтун баштаар чери хову ажалының бригаданы хун-буру удуртпайн, оң ажалын контрольдайын турганын колхозчулар шынгыш шүгүмчүлээр. Амгы үеде колхозта чаксы тарылга белеткелди база-ла ала-чаяаарлаашкында чоруп, үрени арыгларын чүгө 50 хуу күүсеткен. Ынчаарга картофель үренин ам-даа четче урдуумаан болгаш бар үрениниң ажаалганы багай.

Колхозтун эт-хөргөзүниң болгаш көдээ ажил-агый продуктуларының үчөт, өтөдө сандаргай. Отчеттук чылдын дургузунда үш санакчы солушкан. Ак-сеткилдиг эки ажалдап турар колхозчуларды күш-хүннерин четче санап бербес, харын чамдык чалгааларга күш-хүннерин көвүдөдир санап берип турган чүдүлөр бар. Колхозтун санакчызы эш Охотин мал ажалының болгаш хову ажалының бригадирлерин база бот-отчеттук кижилерин үчөттү шың тургузар дугайында өөредип, сургаар ажалды чорутпайн турар.

Колхозта күш-ажылды организасташкынын мал болгаш хову ажалының бригадирлери кошкак чорудуп, колхозчуларын кандыг ажалга мергешилдин барымдаалап, оларны таарышкан ажалдарга оонарын болдурбайн турары-биле күш-ажылдын бүдүрүкчүлү куду болуп турар. Колхозтун баштаар чери күш-ажыл кылып шылаар бүгү колхозчуларын күжүн чөп организастаарының улуу, харын чорумал, колхоз кежигүнү эвес кижилерин колхозтун ажалына кирер чачылдар чүгө «Большевик» колхозта эвес, харын районун өске-даа колхозтарында калбаа-биле непереп турарын айтыр херек. 1953 чылда «Большевик» колхозтун баштаар чери дашкаартан колхоз кежигүнү эвес элээн хөй кижилерин ажалга кирип турганын биле оларның ажалдаанын колхозчуларын кирип алган орулганындан 25.000 рубльди чарыгдан болуп турар.

Көшкүн чонну сууржудар ажалды колхоз баштаар чери үнелесейн, тудуг планын шуут үскөн. Колхозчуларын амыдырал чуртталганын чаа-гайжыдарына удуртулганы кошкаткан. Тудуг бригаданың бригадир эш Мелентьев тудугчуларын күш-ажылын организастап шыдавааны-биле чуртталга бажынырын, мал кажаларының болгаш өске-даа тудугларын планы күүсетинмээр. Оң уламындан малдык кышкы ордарлында чурттап, ажалдап турар малчынар бажынар чок, соок өглерде, оларны идик, хөп болгаш аш-чөмөлдө хандырбайн турар. Чижээ, сүргүн ордарларда мал кадарып турар малчынар Дарткөк, Тамба, Даңгыт, Чадан-оол оларның чуртталга амыдыралын экижидериңге кичээгейни колхоз баштаар чери салбайн турарын айтыры чугула.

Колхозтун ревизия комиссиязының даргазы турган эш Балган-оол бодун чыл иштинде чаңгыс-даа хыналда кылбаан, оң уламындан колхозтун тараазын болгаш өске-даа эт-хөргөзүниң самчыгдар чүдүлөр колхозта бар. Сөөлгү үеде ревизия комиссиязының даргазы эш Шыровту сонгаан. Ол чүгө чыл өтөдүн таарыштыр чаңгыс улаа четче эвес хыналда ажалын чоруткан-даа болза, колхозтун үчөт өтөдүндө үдэни четпестерни бүрүн илеретпээни отчеттук хуралга илерээр.

С. АЛЕЕТ. Барың-Хемчик район.

Устүңдө айттынган четпестериниң кол чылдагааны болза: бирээде, колхоз баштаар чериниң кежигүнери, оон даргазы эш Паздериниң сөөлгү үеде масса колхозчуларын саналарын дыңнап тоовас, олардан хоорук ажалдап турганында; ийде, колхоз даргазы эш Паздериниң эвээш биче чамдык чедишкенирге менээргенгеш, нити колхоз бүдүрүлгенин хун бүрү удуртулганын отчеттук чылдың сөөлгү үезинде суларатканында; үште, колхоз баштаар чери хову ажалының болгаш мал ажалының база тудуг бригадаларының ажалына боттү дузаны болгаш оларның ажалдарына контрольду кошканды, күш-ажылды организасташкынын суларатканында болуп турар.

Отчеттук хуралга колхоз баштаар чериниң ажалында четпестерни колхозчулар илеретишаан, СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шийтирлерин күүседериңге уланган колхоз бүдүрүлгенинде чаа-чаа курваларың ажалдап тургаш, көдээ ажил-агыйның шийтирлиг көдүрүлүшкүнү чедип ап шыдаарын илереткенер. Мал кыштагалдышкынын, чаксы тарылга белеткелди, тудугта херепелетип тудуг материалдарын белеткээри чедишкенин чорудуп, колхозтун организас, ажил-агыйн улам-на быжыгларынга колхозта бүгү-ле бар күштерин эвилелдээрин колхозчулар колхоз баштар черинде эвээр.

А. БИЧИЖИК.

Колхоз кижилерден алыр өрелерин ийи чыл дургузунда негеп ап шыдаван.

Колхозчу эш Семис-оол бодунуң саналына картофель, ногаа культу-раларының эки дүжүдүн бо чылын чедип алырынын чугулазын айтпашшаан, анаа белеткелди дүргөн доозарын, колхоз даргазы эш Очур малчынар-биле боттү ажал чорутпайн келгени, ылангыя суурдан ырак Час-Алдыра колхозтун малын чыкшы туруш байдалын хынал көрбээнин шынгыш шүгүмчүлээр. Ол ышкаш эш Делгер бодунуң саналына Кызыл-Мажалык МТС нитиниң мал ажалында хөй күш кирер ажалдарының механизастарынче сагыш салбаанын, мал ажалының тускай эртемчилери-биле болгаш малчынар-биле харылазын сулардып турарын илереткен.

Отчет-соңгулдалыг хурал колхозтун чыл дургузунда ажал чорудулганын түнелениң болгаш моон сонгааргы сорулгаларының дугайында тускай шийтирни үндүргөн. Ол хуралдан баштаар чериниң кежигүн-неринин составын, оң иштинде колхоз даргазы эш Очурну, дарганын оралакчызына агроном эш Огурцовту, ревизия комиссиязын, оон даргазы эш Эртинени сонгаан.

С. АЛЕЕТ. Барың-Хемчик район.

Чаа-Хөл районун колхозтарында

Бистин Коммунисттик партиясы болгаш Совет чазавыс Тыва областы колхозтарынын организас, ажыл-агый талазы-биле быжылгаарынча болгаш колхозчу араттары көшкүн өг амьдыралындан сууржуң бажың чуртталгазынга шилчидеринче, оларнын материалдыг болгаш культур-луг денелин улам бедидеринче онза сагыш салып, колхозтарга мате-риал-техникти дузаламчыны көр-гүзүп, чаа тудуларга эгитимес бол-гаш узун хуусаалыг чээлиерин тыпсып келген болгаш тудуг ыяжын халаска берип турар. Чаа-Хөл райо-нун колхозтары партиянын болгаш чазактың ол улуг дузаламчызынга даянган, өзвэш эвес чедишкенин-ни чедип алган.

Районун колхозтары боттарының чаа суурларын тургузуп, чуртталга-ны, культура-амьдыралдын, бугу-дуге болгаш мал кажааларының хей санын тудуларын кылды ал-ган. Колхозтар 1953 чылда 70 чурт-талга бажынарын тудар тургаш, чагыс аай төлөвлө-биле 77 ба-жынарын тудуп алган. Оон аңгыда 35 чуртталга бажынарын улгаттыр каттышкан колхозтарынын суурла-рындан көжүрүп туткан. Эрткен чылда 113 колхозчу өрөгелер чаагай-жыды туттунган бажынарже шил-чип кирген. 6 муң баш мал кирер 25 чаа кажаалар туттунган. Колхозтар культура-амьдырал, бугу-дуге ту-дугларынын планын база ажыр күөсеткен.

Ленин аттыг колхоз (даргазы эш Бегаз) тудуг талазы-биле районун колхозтарынын муракчысы. Ол кол-хоз чуртталга, бугу-дуге, культу-ра-амьдыралдын база мал кажаалары-нын тудуларынын планын күөсет-кен. Ам 8 чуртталга бажынарын пландан ажыр тудуп алыр деп со-рулга салган. Ол колхозта тудугу-ригада (бригадир эш Кушаа) ту-дугларынын күш-ажылын таарыш-тыр чөп организастаан. Кижилер бугу-дуге бодунга онаашкан ажылдыг, күш-ажылдын сагыла-чурму бы-жы тургустунган. Бызачыларда Торжу-Лама, Сандак, Норбу олар бугу-дуге ажыл нормазын үргүлчү 150—170 хуу күөседип турар. Бри-гада сөөлгү үедө колхозчу чунар бажынын тудуп дооскаш, ажылга-да кириген. Ол чунар бажынын изиг, соок сулгары дамчыларда электри күжү-биле дамчыдап ки-

рер кылдыр таарыштыр механизас-таан. Колхозчуларын бажынарын-да Ильичиниң лампалары чайынан-дыр хып турар. Электри күжү-биле ажылдар шилорама бүрүн дерит-нин, ажылдада кирген. Колхозчу-лар электри күжү-биле ажылдар улуг күштүг дээрбениң тудуун чо-рудуп турар. Оон аңгыда ол колхозчу радио станциясы ам удавас ажы-галга кирер.

Тууйбу болгаш саман бүдүрүл-генин колхозтарга тургузарынын улуг ажык-дузанын практика көргүс-кен. Сталин аттыг колхозтуң туду-ларындык хей кезин саман-биле кылдыган. Эш Сюрюмааның удуртканы саман кылдыр бөлүк 100 муң ажык саманы бүдүргөн. Эштер Динсей, Хавак оон-даа өскелер са-ман бүдүреринин нормазын хун бү-рүдө 150—160 хуу күөседип турган. Олар саман-биле 8 чуртталга ба-жынарының ханаларын эки шынар-лык кылдыр туткан.

Молотов аттыг колхозтуң тууйбу, саман кылдыр бөлүүдө шунту херэ-женер ажылдап турар. Олар эрт-кен чылда 120 муң тууйбуну, 60 муң саманы бүдүргөн. Ол бөлүктө эш-тер Мага, Тырткыан олар бүдүрер ажыл нормазын хун-бүрүдө 140—150 хуу күөседип турар. Эш Байыс бригадирлээн тудугу бригада 1953 чылдын тудуг планын хууса-зында бүрүн күөсеткен болгаш бо чылдын тудуларына ыяш белетке-лин чедишкенин чорудуп турар.

1954 чылдын тудуларынын пла-нын күөседер, оон шынарын экижи-дер дээш тудуг бригадаларынын мурунда улуг харысалгалыг со-рулга салдыган. Хамыктын муру-нда колхоз бугу-дуге тудуг бри-гаданын чогуур негелдезинге чедир четчир күштүг кылдыр тургузары ам мырынай-ла хунунуң айтырыы болган.

Кара-Тал суму Соведи (даргазы эш Доржу) тудуг планын күөсе-диринче утландыр колхозка дуза че-дирериниң тодаргай хемчеглерин ап чорутпай турганын айтыр херек. Суму Советтери колхозтарынын план-да көрдүнгөн тудуларын бо чылдын дургузунда кылып доозар чорукка онза кичээнгейин салгаш, практик-тиг чаа хемчеглерин алыры негет-тинип турар.

С. ЧАНЗАН-ООЛ,
Чаа-Хөл райкүөскомун даргазы.

Бижик бөлүмнеринин ажылын экижидер

Эрткен чылдың ноябрь айда-ла Бай-Тайга районун Шуй сумузуна чоңук чурттап турар бижик аайы-биле 6 кезек черге бижик бөлүмне-ри организастынган.

Бөлүмнөдө бижик билбес 17 биче билер 70 кижилер хаара туттунган. Ук бөлүмнөринин иштинден ында култармейжи эш Даргинин бижикти билбес 20 кижилер киржикчилер бөлүмү сөөлгү февраль айга чедир 11 удаа кичээлдэн, а өске култар-мейжилер Сундуй-оол, Ира, Серен-

маа, Ман, Хүлер оларын башкылап турар бөлүмнөринде бо хүннерге чедир чагыс-даа катап кичээл чо-рутунмай келген.

Оон ынай култармейжилерин башкылаашкын ажылынын денелин бедидер сорулга-биле неделя санында бир удааның семинарын эрттирер дугайында суму Совединге хүлөп алган шийтпир база-ла бот-танмай турар.

С. ШЫДЫРАА.

1954 чылдың февраль 18-те дөрт күрүнелернин даштыкы херектер министрлеринин берлин чөвүлөл хуралынын түннел хуралына В. М. МОЛОТОВУҢ МЕДЕГЛЕЛИ

ССРЭ-нин, Франциянын, Англи-нын болгаш АКШ-тың даштыкы херектер министрлеринин амгы бер-лин чөвүлөл хуралы бүгү делегей байдалынын оларнын мурунга салдыган айтырыгларын көргөн. Чөвүлөл хуралга санал-оналдар сол-чушкуну мында төлөөлөтүнгөн кү-рүнелериниң туруштарын эң шыны-биле билдир алырынга идигти берген.

Бистин чазактарынын туруш-тарынын аразында бар болуп турар чөрүлдээрлер маңа тодаргай-биле илеретинди. Оон-биле кады ол чо-рүлдээрлерни чавырылдырынын оруу бир тээ өлчө чүткүл сонургал-ды талалардан херек кырында иле-ретинер болганда улам тодаргай апарган.

Бодунун өскерилге чок тайбың политиказынга шыныч ССРЭ-нин чазаа берлин чөвүлөл хуралы тай-быны болгаш улустарнын айыыл чок чоруун быжылгаарына кайы хе-ре идигни бер-дир ол хире ажыктыг болуп деп санал турган болгаш са-нал-даа турар.

Чамдык улуг күрүнелерде чурт-тар аразында харызааларын эки-жидеринге удурланып турар күштер бар деп чүве билдирер болгай. Ол күштер улустар аразынын дүш-күрүлгү чоруун хевээр арттыра-рынга, а оон туржук күштелдире-ринге сонургалдылар. Олар, чи-жээлээрге, Корега дайынның до-зулганы-биле сүрттөп корга берген-нер, чүге дээрге, олар улуг шериг чагырларынга болгаш боо-чепекти эидере бүдүреринге сонургалды-лар. Ол дээрге, оларнын карма-нарын долдуруп алырынга, ажык-кочкаларын болгаш хемчээл чок хей ажык-кочкаларын көүдөдип алырынга дузалаар болгай.

Ычангаш өске кижилерниң күс-ли-биле боттарының байлаларының кызыгаар чок өзүлдөзүн күөп ту-рар ол чурттада кызы, чүтле он-за ямбылалдык бөлүктөрүнүн со-нуургалы ындыг болуп турар. Ы-чаарга улус массаларын эрге-ажыктары, улуг болгаш биче наци-ларнын эрге-ажыктары мырынай өске болуп турар. Улустар болза, улустар аразынын дүшкүрүлгү чо-руун кошкандырынга, тайбыны бы-жылгаарына сонургалды. ССРЭ-ниң Чазаа бодунун даштыкы поли-тиказынга харын ол эрге-ажыктарын удуртулга болдуруп турар.

АКШ-тын, Франциянын, Англи-нын болгаш Совет Эвилелиниң ча-зактары чепселенишкенин дүжүрериниң айтырын чедишкени-ң шийтпирлээринге, азы бети дээр-ге-ле чепселенишкенин элээн кызырларына идигни бээр дээш хемчеглерин алыр деп бо чөвүлөл хуралга дугуржуганы чедип алды. Ол болза, дөрт күрүнелерниң чазак-тарына бидингир хүлээлгелерин онап турар.

Оон ынай АКШ-тын, Франци-янын, Англиянын, Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республика-нын, ол ышкаш шуут сонургалды

чурттарын төлөөлөкчилеринин чо-гуур айтырыгларын талазы-биле чөвүлөл хуралын Женевага чыл-дыр дугайында айтырыгнын та-лазы-биле дугуржулга база чедип алдынды. Ол чөвүлөл хуралга ко-рей айтырыгын үзе шийтпирлеп таарыштырынга дузалаар апар. Ындыг дугуржулга — тайбыны бы-жылгаарынын эрге-ажыктарына болгаш Кореянын национал катты-жышкынынын айтырын шийт-пирлеп таарыштырынын эрге-ажыктарына тааргыч турар. Чөвү-лөл хуралга ол ышкаш Индий-Кы-датка тайбыны катап тургузары-нын дугайында айтырыгын база көөр. Индий-Кыдаттын улустары-нын тайбынын болгаш национал, хосталганы доктаадып тургузары-не чүткүлдү хосталгага ынакшылдыг бүтү улустарын талазында чогуур дөткимчени алыр ужурулуг.

Бистер герман айтырыгын чуга-лажып тургаш, ол айтырыгын шийт-пирлээр Европага айыыл чок чо-рукту хандыраары-биле чарыбас холбаалыг деп шунту медегиле тур-ган бис. Ол чүл дээрге, Германия-нын демократтыг болгаш тайбынга ынакшылдыг эгелерге каттыжар ужурулу база герман милитаризм-ниң катап тургузушкунун болду-р-бас ужурулу болуп турар, ычаарга Германия дугайында айтырыгын талазы-биле дөрт күрүнелерниң ту-руштарында чөрүлдээр чогуу чүү болуп турары дээриниң дугайы ам четчирин-биле илеретинген. Амгы берлин чөвүлөл хуралы гер-ман айтырыгын шийтпирлээр хам-мыктын мурунда неместерин бот-тарынын херээ деп чүвени онза то-даргай кылган. Франциянын, Ан-глиянын, АКШ-тың болгаш ССРЭ-нин чазактары герман айтырыгын шийт-пирлээр дээш боттарынын хары-салгазын күдээрлер, ыччалза-даа олар Германиянын девискээринде даштыкы ээлеп чагырылга шеригле-ри чүткө кызыгаралчак сорулга-ларын болгаш Германияны катты-жыштырынын дугайында герман кү-рүнелеринин чангыс-эвин демократтыг бол-гаш тайбынга ынакшылдыг эгелерге катап тургузарынын дугайында айтырыгларын шийтпирлээрден не-местерин чаладып болбас ужурулуг дээриниң дугайын утуп болбаатар.

Бо чөвүлөл хуралга Германияны каттыштыраарынын сонгарладып болбас сорулгаларын дугайында болгаш Европага тайбыны база айыыл чок чорукту хандыраарына герман улустун киржилгенин дугайында герман улус чүү бодан турарын билдир дээр маңа неместерин дыйнап көөр чергелиг мындыг бөдүүн айтырыгнын тала-зы-биле безин дугуржуп албааныс харааданчы-дыр. Бир эвес бистер неместерин дыйнаан болзувусса, Чөөн болгаш Барыш Германиянын төлөөлөкчилерин дыйнаан болзувус-са бүгү герман улустун сонургал-ды турары сонгарладып болбас ай-

тырыгларын шийтпирлээрин аажок чингидип болуп турган ыяк бис дээринге совет төлөөлөкчилер бү-зүрөп турар.

Бүгү неместерниң кичээнгей гер-ман күрүнениң чангыс-эвин катап тургузарынын айтырыгынча хаара туттунган. Ычангаш бистер нийти герман хостуг сонгулддарын эң дүрген эрттиреринге идиг бээр ужурулуг бис. Бир эвес бистер Гер-манияга өзүлүг хостуг сонгулддары-нын күөп турар болзувусса, оларын даштыкы ээлеп чагырылга эрге-чагыргалары эвес, харын неместер боттары эрттирер ужурулуг.

Өзүлүг хостуг нийти герман сон-гулддарын хандыраар дээш Совет чазак шыгыгын кызыгаралдыг чогуур саныг шериглерден аңгыда, даштыкы ээлеп чагырылга шериг-лерин Германиянын бүтү девискээ-ринден үндүрерин саналдаан. Нийти герман национал парламентиңе де-путаттарын хостуг сонгууру - чер-гели герман улустун ындыг шуут иштиги херээңге даштыкы күрүне-лериниң талазында киржилгеден болгаш ынышкындан ычан чал-лап болуп ыяк.

Германия-биле тайбын керээзин чарарынын дугайында айтырыг сон-гарладып болбас айтырыг болуп турар. Германия-биле тайбын керээ-зин эң дүрген чарарынын эргежок чугулазы дээш туржуру, ол чүл дээрге, Германиянын чангыс-эвин эң дүрген катап тургузары дээш туржуру болуп, Германия-биле тай-бың керээзиниң белеткелин эгелээр дугайын амдызында дугуржуп ап четкилдэвиз. Ыччалза-даа ол айты-рыг шийтпирлетинген турар ужу-рулуг. Европага тайбыны быжылга-арынын эрге-ажыктарына таарыш-тыр герман айтырыгын чогуумчалы-биле шийтпирлээринче утланган, дөрт күрүнелерин күженишкенине-ри үргүлчүлээр дээринге Совет ча-зак идегеп турар.

АКШ-тын, Англиянын, Франци-янын болгаш ССРЭ-нин чазактары дайыннын чылдарында боттарынын аразында дугуржуп ап билер турган. Тайбының байлалдарында, ылаң-гыя чаа дайынның айылын болду-р-базына боттарынын хөдөлөшкени-нериниң дугуржугалыг болуп чо-руунун оруун олар тылар ужурулуг.

Өске күрүнелерге удур утланган кайы-бир чурттага шериг бөлүг-лөшкенин тургузарын Совет чазак бодунун чогуумча чок кылдыр көрүп келген каян-даа чажыр-баан. Улустар аразынын харызаа-ларына шах ындыг бөлүг-лөшкө даяның айылын күштелдиреринге чедирип, улустарнын аразына быжык тайбыны доктаадып тур-гузарынын эрге-ажыктарына удурла-нышкак болуп турар.

Тургузундагы герман милита-ризмниң катап тургузушкуну бо-луп турар «Европаның камгалап иштилжилгез» чергелиг ындыг шериг бөлүг-лөшкенинин онза

айылын Совет чазак айыптайн барып шыдавас. Ындыг ынышыл планнар Европага тайбының бол-гаш айыыл чок чорукту эрге-ажык-тарына таарышпас. Ычангаш Со-вет чазак Европага коллективтиг ай-ыыл чок чорукту дугайында нийти европа керээзинин төлөөлөкчиле-киргей саналын көдүрүп үндүргөн. Ол керээге дең эргелиг эгелерге ам-гы—Чөөн болгаш Барыш Герма-ниянын нүүрүндө Германия-даа, а чангыс-эпти катап тургусканынын соонда—Каттышкан Германия-даа киржип болуп турган ыяк. Европа-га коллективтиг айыыл чок чорукту системаны ботандыраары Европа-нын эвес-даа күрүнелерге идиг бер-ип болуп турган ыяк. Делегейниң бирги-даа, ийгини-даа дайынны өс-күдүп үндүрер Европада эгелээн дээриниң дугайын утуптар болза, шын эвес болуп ыяк. Европага кол-лективтиг айыыл чок чорукту дуга-йында нийти европа керээзин чары-рынын дугайында Совет Эвилелиниң саналы харын оон ужурунда онза ужуру-дузалыг болуп турар.

Австрия-биле күрүне керээзини дугайында айтырыг бо берлин чөвү-лөл хуралында-ла шийтпирлетинип болуп турган ыяк. Амдызында ону чедип алырынга герман мили-таризмниң катап төртүтүшкүнү үстүдө сагындырган планнар шаптыктаан. Ыччалза-даа ол айты-рыгын эң чоокку үениң иштинде шийтпирлеп болуруну аргазы бар дээринге Совет чазак бугу-дуге илеретип турар. Австрияны чазак оон өверин көөрү эргежок чугула, база оон австри улус шын билдир алыры эргежок чугула.

Берлин чөвүлөл хуралын чыл-дырлары болгаш Франциянын, Ан-глиянын, АКШ-тың болгаш ССРЭ-нин даштыкы херектер министрле-ринин аразында чугаалажылганы катап чорутканы амгы байлалдарда чогуур ужуру-дузалыг болуп турар. Ол чорук болза, шийтпирлеп көөрү улустар аразынын харызааларында дүшкүрүлгү чоруктарын улам ыңай чавырылдырынга эргежок чугула, улустар аразынын өйү келген чам-дык айтырыгларын көөрүңге идигни берген.

Бо чөвүлөл хуралга шийтпирле-тинмей артып калган ындыг сорул-галар хун айтырымында дүжүртү-мейн турар. Бистер бистин күженишкенин үргүлчүлээр ужурулуг болгаш оларын шийтпир-лээрин ам-даа чүткүлдү-биле чедип алыр ужурулуг бис.

Берлин чөвүлөл хуралы бистин идегеп турарымыс ышкаш, тайбыны быжылгаарынын эрге-ажыктарына таарыштыр улустар аразынын херек-теринге күрүнелериниң кады ажыла-жылганынын хөгжүлдөзүңгө идигни бээр.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ СОЦИАЛИЗМЧЕ ОРУКТА

Февраль 25-ти улус-демократтыг Чехословакияга 1948 чылда реакци-янын күштерин чехословак улустун тиелээниниң улуг байырлары кыл-дыр чылдың на демделеп турар. Ол тылдөле Чехословакиянын хамаа-рышпас чоруун болгаш хосталганын быжылгаан болгаш социализм тур-гузушкунунче калбак орукту аңаа ажыдып берген.

Чехословак улус болза, гитлерлиг дарлакчылардан оон чуртун Совет Армиянын хостаанынын соонда эрги өзү-биле чурттарын күөсөөн бол-гаш чуртка эрге-чагырганы бодунуң холунга алган деп чүве билдиргир. Чуртту демократтыг өзүга эле тур-гузарынын, дайынның болгаш же-лелди үрел каапканы улус ажыл-агыйын катап дүрген тургузарынын сорулгаларын салган Национал фронтунуң чазаан Чехословакияга тургускан. Бо сорулгаларын ботан-дырар төлөөдө, дайымы-биле кады ажылдап турганынын черин, за-водтарын болгаш фабрикаларын ху-раарын, а ол ышкаш банкыларын, улуг болгаш ортумак үлетпүрүнү бү-дүрүлдөргөн күрүнени болдураон чоруткан. Бо хемчеглер-биле Чехо-славакияга капиталдык туржук тура тиртыган болгаш күрүнени, бүгү улустуң хуу өңүзүнүң үндө-зин тургустунган.

Чехословакиянын Коммунистг партиязы чурттуң катап төртүтүш-күнү дээш улустун демиселин баш-тап тургаш, ажылчы чоңук калбак массанын ортузунга улуг ат-галдарын чедип алган.

Демократтыг чаартылгалар-биле чурттуң улус ажыл-агыйына шаг-дан тура ээлер болуп турган чехо-словак помещиктер болгаш капита-листтер-даа, даштыкы монополия-даа эптежи шыдаван. Олар чехосло-

вак улуска удур демиселди чорудуп эгелээр, оларнын ол демиселин даштыкынын капиталистг бөлүктө-ри калбак дөткимчени көргүсөн.

Демократтыг тургузууга хора че-дирип шыдаар улуг аргалар ол үедө Чехословакиянын реакциялыг күш-теринге турган. Оларнын холдарына чурттуң экономиктиг болгаш оон күрүне эргелелиниң чугула туржук артышпаан турган. Яны-буру бур-жуаз партияларнык болгаш бөлүк-терин эвилелдери чазактын ми-нистр олууттарынын барык-ла чартык хире кезин ээлеп турган. Политик-тиг ажык демиселге аштырышкын-га таварышпаанын, реакция контр-революустуг сүлдээни белеткеп эгелээр.

Чазактын составында реакциялыг идегеттер демократтыг реформалар-ны ботандыраарына бүгү аргалар-биле удурланып, бүгү-ле экономик-тиг бергелээшкенин тургузуп, улустун эрге-чагырганын адын баксыраларын, ажылчы чоңарнын таарышпас чоруун болдураары орал-дажып турган. 1948 чылдың фе-враль 20-де 12 министр-реакционер-лер чазактын хуралына киржинде илгиталаан болгаш оон-биле контрреволюустуг үймээнин эгелээ-ниниң медезин боттарынын тала-лакчыларына берген.

Чехословакиянын ажылчын ам-гызы болгаш бүгү ажылчы чоңары Коммунистг партиянык удуртулга-зы-биле боттарынын чаалап алыш-кынарын камгалаары-биле көдүр-лүп үнгөн. Бүгү-ле хоорайларга, бү-дүрүлдөргө болгаш албан черле-ринге, ажылчы чоңарнын хей-ниги болгаш партия организацияларына хөдөлөшкениниң комитеттерин тур-гускан, ол комитеттер күрүне аппа-радынын, ажыл-агый болгаш өске-

даа органарнык ажыл-чорудула-зын ханаарын холунга алган, контр-революустуг чорудушкунарын узу-ткаш, хей-ниит чурумуну серем-кедип камгалалын тургускан. Реак-циялыг улус, демократтыг реформа-лары улус ынай чорудары, ылаң-гыя помещиктерин болгаш кулак-тарнын черин хураары дээш шийт-пирлиг демиселди негеп, тараачы-нар база көдүрлүп үнгөн.

Чехословак улусту баштаан Ко-ммунистг партияны долгандыр ажылчы чоңарнын чангыс-эви бол-гаш сырый каттышкан чоруу реак-циянык хөдөлөшкенин чыраа тут-кан. Контрреволюустуг сүлдээ бузул-ган. Клемент Готвальды башта-кан чаа, улустуң өзүлүг чазаа тур-густунган.

1948 чылдың февраль хүнеринде Чехословакиянык ажылчы чоңары ада-чурттуң реакциялыг буржуазия-зынын артычыларына өлүмүг со-гуушкуну таварыштырган, бүгү де-легей реакциязынын планинын үрээң, улус-демократтыг тургузуу-нун быжылгаан болгаш чуртка соци-ализм тургузушкунунче орукту айткан. Чехословак улус бодунун социалистг революциязынын хөг-жүлдөзүңгө ол чаа базымны кыты-пшаан, улус ажыл-агыйын катап тур-гузарынын болгаш хөгжүдөрүнүн та-лазы-биле ажык дөңү күш-биле кирпкен. Совет Эвилели Чехосло-вакиянык ажылчы чоңарынын тур-гужу куш-ажылынга дөткимчени көргүсөн, азы-чеминг бергелээш-кенинден үнүп алырынга болгаш улус ажыл-агыйын катап тургузары-нын ийи чыл планын чедишкенин күөсөдиринге дузалаан. Маңа ха-маарыштыр К. Готвальдын чуга-алааны болза: «Күчүдүг Совет Эвилели-биле эвилел болгаш оон шийтпирлиг тайбын политиказы ре-

акциялыг үймээни чылча шапканы-нын соонда барыны талакы капита-листг күрүнелеринин интервенци-ясында бисти камгалап алган».

Катап тургузушкун ажылдары-нын чедишкенин дозулганынын соонда чехословак ажылчы чоңар 1949 чылда социалистг тургузуу-шкуну быжык экономиктиг үндө-зин—аар үлетпүрүн хөгжүлдөзүн тургузар болгаш моон сонгар үр-мек көдээ ажыл-агыйын социалистг улуг ажыл-агый кылдыр эле чаар-тырынга баш бурунгалары чүдүдү тургузар сорулгалыг бир дугаар беш чыл планын күөсөдиринче кирпкен. Бирги беш чыл планынын сорул-галарын ботандырада Чехослова-кияга улуг дузаламчыны Совет Эви-лени көргүсөн. Чехословак респу-блика-биле узун хуусаалыг салыг дугуржулазын кытыпшаан, ССРЭ оон үлетпүрүн чиг-этти хей санын хе-вирлери-биле хандырган, а чехосло-вак экономиканын чамдык адырла-ры, оон иштинде көдээ ажыл-агый муракчы совет техника-биле хан-дыртыган. Шах ындыг керээлери болгаш дугуржулгаларын Чехосло-вакия-биле улус демократиязын чурттары чарганнар.

Социализмниң оруу-биле бодунун улам ыңайгы хөгжүлдөзүн үргүлчү-лөшүшкөн, чехословак улус 1953 чылда бир дугаары беш чыл пла-нын күөсеткен. Чехословакиянык үлетпүрү 1952 чылда дайын мурундагызында барык-ла ийи катап хей продукцияны бүдүрүп үн-дүрүп турган, а 1953 чылда бүдүр-гө 10 хуу улгаткан. Беш чыл планы-нын чылдарынын дургузунда чүс-чүс чаа заводтарын, фабрикаларын, электростанцияларын тудуларын ажылгалга кирген болгаш туттунуп эгелээр. Оларнын аразында Куни-цада Клемент Готвальд аттыг ме-таллургия заводу, Оравада гидро-электростанциясы, Словакияда ме-таллургия комбинаты, Ваг хемде

электростанциясы, чоңуң ынакшы-лыг «Найралдын оруу» деп адал турары ССРЭ-же чоруткан чаа де-мир орук болгаш өске-даа чүдүдөр бар. Словакияда улуг тудуг ажыл-дары чоруп турар. Шаандагы хо-жудангай чоразан оран ам индус-триялыг оран кылдыр хуудуп турар. 1953 чылда Словакияга чүгө үлет-пүр продукциязынын өзүлдөзүн 1937 чылдың бүгү үлетпүр продукциязы-нык бөдүрүлдөзүн ашкан, ам ында каң эвилдирлээзиниң кижилер бүр-зүңгө онаажыры Англидан хей апарган.

Чехословакиянын көдээ ажыл-агыйында улуг өскөрлөшкенин бо-луп турар. 1953 чылда трактор пар-кы 25 муң ажык тракторларлыг бол-ган. Күрүңгө көдээ ажыл-агый про-дуктарынын дузаалгаларында со-циалистг секторун үлүү 1952 чылда 30 хуу турганында 1953 чыл-да 51 хуу чедир өскөн.

Чехословакиянык экономиктиг болгаш культуруг харызаалары ССРЭ-биле, Кылат Улус Республика-биле, Герман Демократтыг Респу-блика-биле, улус демократиязын чурттары-биле быжылган. Бир эвес 1937 чылда Чехословакиянын ишти-ки салдыны ССРЭ-ниң болгаш улус демократиязы болу берген чурттар-нын бот-дөзүн 11 хуу турган бол-за, 1952 чылда 71 хуу четкен. Чехо-славакия болза, делегейнин демо-краттыг рыногун тургузарына иделкейлиг киржикчи болуп.

Чехословакиянык үлетпүрүнүн болгаш көдээ ажыл-агыйын хөдө-лишкенин хөгжүлдөзү Чехослова-киянык ажылчы чоңарынын мате-риалдыг амьдырал денелин үзүк-тел нок бедидеринге чугула чүдүдү тургускан. 1953 чылда ажылчылар-нын болгаш албай-хаакчыларнын боттук ажыл төлөвиринин денели 1937 чылдагызында үштүн бири бедиң болган. Эрткен чылдан ашка реформанын чоруткан болгаш үр-

Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлел хуралы

БЕРЛИН. (СЭТА-ның тускай корр.) Февральдың 18-тиң эртенинде мурнундагы эвилелчи контроль чөвүлелиниң бажынына ССРЭ-ниң, Францияны, Англияны болгаш АКШ-тың даштыкы херектер министрлериниң хаагы хуралы болган. Хүннүң ийги чартында дөрт күрүнелерниң министрлери база-ла аңаа боттарының сөөлгү түнел хуралы болур—27-ги хуралына чыгылганар.

Сөөлгү түнел хуралды В. М. Молотов даргалаан.

Министрлер хүн айтырынын үшкү пунктуун—«Австри күрүнелериниң дугайы» чугаалажып көөрүн доосканнар. Австри төлөөлөрүнүң удуруткучу Л. Фигль бир дугаарында сөс алгаш, мурнундагы хуралга австри айтырыгын чугаалажып турда, австри чазактын мурнундан Австрия-биле күрүнелериниң текстиниң 4-бис деп немелде чүдүдү киририниң дугайында, а ол ышкаш 33 чүдүдү өскерттириң дугайында совет саналдары хүлээп аныдаас мен деп меделгезиниң сагындырып чугаалаан. Бичалза-даа австри чазак шериглери үндүр хуусааның талазы-биле керээ төлөөлелиниң 33 чүдүдүнүң баштайгы текстинде көрдүнгөн хуусааны уздарып, бичалза-даа ол хуусааны 1955 чылдың июль 30-ден эрттирбейиниң дугайында чаа саналды киририниң шитпирлээн деп Фигль чугаалаан.

Хүн айтырынын чугаалажып турар пунктуунуң талазы-биле В. М. Молотов элээн хөй сагындырылганы кылган.

Февральдың 16-да болган хуралга австри айтырыгын чугаалажып турда ССРЭ-ниң төлөөлөрүнүң саналдааны 4-бис чүдүдүң төлөөлелиниң талазы-биле дээрги Иденниң сагындырылганы өөренин көөр апаар деп совет төлөөлөрүнүң меделгезин Молотов чугаалаан. Австрияны канды-бир коалицияларга азы шериг эвилелдеринге киришпезин көрүп турар 4-бис чүдүдү Австрия-биле күрүнелериниң текстиниң киргери орнунга, ук айтырыгын талазы-биле австри чазактың декларациясы-биле кызыгарлатыр деп Иденниң бодалы ындаг болган. Ол бодал бисе тааржык болур. Ам бүгү чүве керээге коюп болур ындагы язгылык декларацияны текстинден хамааржыр. Бичаарга ол текстиниң утказы 4-бис чүдү-биле дөмейлешкек болур. Тодаргайлаарга, боттарының чепсекти күштери-биле Германияга удур дайына болгаш Австрияны хостарына киржиң турган кандыг-бир коалицияларга болгаш шериг эвилелдеринге Австрияны кирбезин хандырып турар болур.

33 чүдү кандыгыл 16-ге, совет төлөөлөр февральдың 13-да болган хуралга ол чүдүдүң 5 пунктуунуң текстинге эдигин кириңер, 5 пунктууну ол кезин ам мыңча тургустуңуны билдингир болгай:

«Германия-биле тайбың керээзин чарары узамдыканы-биле холбаштыр АКШ-тың, Англияны, Францияны болгаш Совет Эвилелиниң чазактары Австрия-биле күрүнелериниң күштүг болуп киргениниң соонда Австрияның чогуур зоналарының девискээринден боттарынын шериглери үндүрериң түр соңгаарладыр эргелиг. Ооң-биле кады дөрт күрүнелерниң чазактары Австрияны девискээринден дөрт күрүнелерниң шериглери үндүрер хуусааның дугайында айтырыгын 1955 чылдан орайтаптайн база дагын көөрүн эргежок чугула деп санап турар».

Дээрги Фигльдиң бо хүнгү меделели совет төлөөлөрүнүң айткан саяалыга уткуштур чоруп турар-дыр деп Молотов чугаалаан. Бичалза-даа ол меделел чепсез болуп турар болгаш 33 чүдүдүң көрүп турары айтырыгын таарымчалыг шитпирлеп шыдаас. Болдунган байдалдын ужурундан австри күрүнелериниң талазы-биле дугуржулга амгы үеде чедип алдынын шыдаас-тыр деп санаар апаар. Бичалза-даа ол чорук дугуржулга чедип алыр сорулга-биле ук айтырыгын талазы-биле улам ынайгы чугаалажышкынын чорударының аргазын казывайн турар.

33 чүдүдүң талазы-биле совет төлөөлөрүнүң сөөлгү эдигил саналдары Австрияның кол эрге-ажыктарына уткуштур барып турар деп чүвеге Австрияның чааа бүүрүрээр боор деп Совет чазактың бодалын В. М.

Молотов чугаалаан. Бо айтырыгын талазы-биле дөрт күрүнелерниң аразына дугуржулга болдунар аргалыг деп Совет чазак база ыңчаар бодап турар.

Ооң соонда Д. Даллес чүве чугаалаан. АКШ-тың төлөөлери амгы чөвүлел хуралга австри керээниң текстиниң талазы-биле боттарынын кылып турган бүгү-ле дүжүп бериншикиннерин дедир тыртар апаар деп ол меделгезин. Бичааргаш АКШ-тың төлөөлери Австрия-биле күрүнелериниң херек кырында чарар хөөн чогуң ол база дагын көргүскен.

Оон Бидо чүве чугаалааш, бир эвес австри күрүнелериниң ССРЭ-ниң саналдары кире бээр болза, ындагы керээге француз төлөөлөр аты салып шыдаас деп меделгезин.

Ооң соонда В. М. Молотов сөс алган.

Совет төлөөлөр Американың Каттышкан Штаттарының, Францияны болгаш Англияны чазактарының төлөөлөрүнүн, а ол ышкаш Австрияны чазактын төлөөлөрүнүн маңаа кылган меделелдерин барымдаа кылдыр ап турар. ыңчалза-даа бөгүн бистиң долузу-биле шитпирлеп шыдаванныс айтырыгын шитпирлеп көөрүн маңаа чугаалажып бодалдары дугуржуп алыр-биле хемчег алыр дээш соңгаарлатпазынче кириңгени салыр херек деп санап турарын ол чугаалаан.

В. М. Молотов совет төлөөлөрүн мурнундан дараазындагы саналды кириңер:

«Австрия-биле күрүнелериниң дугайында дугуржулганы чедип алырчыне угланган күженишкениниң үргүчүлээр сорулга-биле,

ССРЭ-ниң, Францияны, Англияны болгаш АКШ-тың даштыкы херектер министрлериниң чөвүлел хуралы Австрия-биле күрүнелериниң дугайында чугаалажышкынын дипломаттыг чурум-биле Вена хоорайга Австрияны чазактын киржилгези-биле үргүчүлээр ажыктыг деп санап турар».

Д. Даллес баштай бодаарымга совет санал менээ таарымчалыг ышкаш болган деп меделгезин. Бичалза-даа ооң соонда ол совет саналдын текстинге эдиг кирип саналдаан, ыңчалза-даа ооң эдин база-ла эргегей будулгазынын чүве болган.

Ооң соонда Бидо сөс алгаш, Австрияны киржилгези-биле дөрт күрүнелерниң чазактарының аразына дугуржулга чедип алырчың эрге-ажыктарына таарымчалыг, австри айтырыгын талазы-биле чугаалажышкынын үргүчүлээрине угланган совет саналды хүлээп алыр күзөл чогуң чаап чажырап сорулга-биле Даллестин эдин дөткөз.

Иден база-ла Даллестин кириңер эдиниң талазында мен деп чугаалаан.

Фигль Венага чугаалажышкынын бир эвес олар чедип кириңер түнелдерге чедир болза, ону үргүчүлээр байырланчыг-дыр деп меделгезин.

Даллестин саналдан эдиниң талазы-биле ооң соонда совет төлөөлөрүнүң санал-оалын В. М. Молотов чугаалаан.

Ийн яныз оруктар туруп турар деп Молотов чугаалаан: бир орук Австрия-биле керээ чарарына идиңи берип турар, эске орук ону чарарына шаптыкташкын тургузуп турар. Даллестин саналы австри керээни чарарына идиңи бербейн турар деп совет төлөөлөр санап турар.

Австрия-биле керээ чарарының херээнге төрүтүнгөн бергедээшкениниң чылдагаанына хамаарыштыр Молотовтун онзалап меделгезин болза: бир эвес «Европаның камгалад нитидежилгезин» тургузарының планарына илерелин тыпкан, герман милитаризмин каттап тургузарының оралдажышкыны чок турган болза, бир эвес Германияга Австрияны күш-биле каттыштырынын күштелип турар айтылы чок турган болза, Австрия-биле керээ чарарының дугайында бергедээшкенин тыптырының барымдааны чок турган ийик. Бичалза-даа Совет чазак герман милитаризмин каттап төрүтүңүшкүнүнүң айылы күштелген дээш кандыг-бир харысалганы хүлээп шыдаавы билдингир болгай.

Совет чазак бөгүн совет төлөөлөрүн кириңери ол саналдың «Эзуунга таарыштыр хөдөлүр апаар деп В. М. Молотов меделгезин.

Хуралды даргалаан Молотов ооң соонда австри айтырыгын чугаала-

жып көөрүн үргүчүлээрин ам-даа күзөп турарлар бар бе деп айтырган. Дөрт күрүнелерниң чазактары австри күрүнелериниң дугайында айтырыгын боттарының элчиннериниң Венага чугаалажып көөрүнге дамчыдып бээр болдунар аргалыг болу бээр билек боттарының аразына дипломаттыг чугаалажылганы үргүчүлээрине идегил илердиксэн ийик мен деп Даллес харылаан.

Иден биле Бидо оларда кандыг-даа сагындырылгачок деп меделгезинер.

Хуралды даргалаан В. М. Молотов австри айтырыгын чугаалажып көөрү доозулган деп чарлаан. Ооң соонда министрлер дугуржуп алганын «Эзууар «Герман айтырыг болгаш Европаның айыыл чок чорун хандырынын сорулгаларының» дугайында хүн айтырыгын ийги пунктуунуң талазы-биле совет төлөөлөрүнүң дүүнүг хуралга кириңери ийн саналдарын чугаалажып көөрүн үргүчүлээринер.

Бирги санал Чөөн-даа, Барында Германияга немец полицияны бөгү хевирлериниң санынч болгаш боо-чепсезиниң дугайында айтырыгын талазы-биле дөрт күрүнелерниң дугуржулга чедип алырчың күзениң көрүп турары билдингир болгай. Совет төлөөлөрүнүң ийги саналы Чөөн болгаш Барың Германияны аразына экономиктиг болгаш культурлуг харылзааларын чигедириңче база калбартырыңче угланган хемчеглери ботандырынын, база ол сорулга-биле нинти герман ийн комитеттерин тургузарын көрүп турар.

Совет төлөөлөр ол саналдарын кирип тургаш, герман айтырыгга хамаарышкан кол айтырылганын эң дүргөн шитпирлээрин чедип алыр херек деп чүвени барымдалаан ол меделгезин. Бичалза-даа ооң-биле кады экономика болгаш культура талазы-биле Германияны ийн кезектериниң чошукажышкынына иди бээр чамдык практиктиг айтырылганы шитпирлээринден ойталаары ажык чок болур деп чүвени база барымдалаан.

Даллес, Бидо болгаш Иден бүгү герман айтырыгын нитизи-биле шуут шитпирлеп таарыштырыныңче угланган совет төлөөлөрүнүң тодаргай саналдарын чөвүлел хуралдын чорудулгазында үргүчү хүлээвин турганнар болгаш Барың база Чөөн Германияны аразына экономиктиг болгаш культурлуг харылзааларын хөгжүдеринге дузалап болгу дег шапкынды хемчеглери ботандырып чорударына иди бээр күзөл чогуң бөгүн база көргүскенин. Барың талакы үш күрүнелерниң министрлери боттарының туруштарынын шыныктырар дээш инды-бүрү бүүрүрээлге чок чылдактарын ажыглап турганнар.

Германияны ийн кезектеринге полицияны бөгү хевирлериниң санын болгаш боо-чепсезин доктадып тургузарына иди бээрине угланган совет төлөөлөрүнүң саналы ук айтырыгга тодаргай чорукту кириңери эргежок чугулазы-биле болдунган деп В. М. Молотов меделгезин.

Бичалза-даа ол чорук Барың Германияга ажык чок болганы-ла ол чоор оң. Ооң ужурундан совет саналдарын хүлээп алырчына удуру угланган яныз-бүрү бодалдарын мында кылдынып турары ол-дур.

Ийги совет саналды хүлээп алырчында боттарының ойталаашкынын шыныктырар дээш барың талакы күрүнелериниң министрлериниң көдүрүп үндүргөн чылдактарының барымдаа чогуң Молотов уламчылап айткан.

Совет төлөөлөр ол ойталаашкыны меделгеле хүлээп ап турар болгаш чөвүлел хуралдын көрүлгезинге дараазындагы саналды кирип турар деп Молотов чугаалаан:

«Францияны, Англияны, АКШ-тың болгаш ССРЭ-ниң чазактары Европага тайбының быжылганы эрге-ажыктары-биле дүжүп турар кылдыр герман айтырыгын таарымчалыг-биле шитпирлеп таарыштырыңче угланган күженишкениниң үргүчүлээр апаар».

Даллес ол-ла дорван сөс алгаш, «чаа саналдарын көрүп эгелээр ам аажок орайтаан» деп санап турары меделгезин.

Бидо биле Иден Даллестин ол тургужулга каттышканнар. «Улустар аразының харылзааларында дүшкүрүлүг чоруктары чавырылдарының талазы-биле хемчеглериң дугайында болгаш Францияны, Англияны, АКШ-тың, Со-

вет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улуу Республиканың даштыкы херектер министрлериниң чөвүлел хуралын чыылдыр дугайында» хүн айтырынын бирги пунктуунуң айтырылганың талазы-биле хаагы хуралдарга хүлээп алдынган шитпирлери кириштирбишаан, берлин чөвүлел хуралының түнелдериниң дугайында дыңнадыгың дугуржулга текстини ооң соонда министрлер бадылап алганнар.

Чепселенишкенини кызырар дугайында айтырыгын талазы-биле чөвүлел хуралга хүлээп алдынган шитпир мооң-биле холбаштыр амгы үеде Американың Каттышкан Штаттарының болгаш Совет Эвилелиниң аразында чоруп турар атом-нуг айтырыгын талазы-биле чугаалажышкынына кандыг-бир салдарын чедирбес ужурул деп Даллес меделгезин.

Министрлер хуралдын төңчүзүнде чөвүлел хуралдын түнелинге хамаарыштыр боттарының бодалдарын тайылбырлаан түнел меделелдерин кылгалааннар.

Хүн айтырыгын ийги болгаш үшкү пунктуларынын чугаалажып көрүлгезиниң түнелери «аажок хараданчыг» болду деп Даллес меделгезин. Ол ону Чөөн болгаш Барың чүктөрүнүң «кол принциптериниң чөрүлгезин» кылдыр тайырлаарын оралдажып, барың талакы күрүнелерниң боттандырып турары Европага коллективтиг айыыл чок чорукту системаны тургузарынын оруунга шаптыкташкынын тургузуп турар Барың Европаның элээн хөй күрүнелериниң шериг бөгүлгезишкенин тургузарыңче угланган политиказын камгалап турган. Оон ыңай Даллес «кол принциптериниң чөрүлгезин турга-даа чок» амгы чөвүлел хуралга министрлер чамдык чедип кириңери болган деп чугаалаан. Ооң ол чугаазы Женевага чөвүлел хуралды чыылдырар дугайында чедип алдынган дугуржулгага хамааржып турары ол. Ооң-биле кады Даллес барың талакы күрүнелер чепселенишкенини улам ыңай өстүрерине угланган боттарының күженишкенинин суларатпас аяның кылдыр чугаалаан.

Бидо бодунуң меделелинге бо чөвүлел хуралга чамдык чүдүлөр талазы-биле дугуржулга чедип алдынган деп чүвени меделгезин, ыңчалза-даа узуткаары белен эвес ам-даа кончук чугула чөрүлгезлер артка деп немеп чугаалаан. Амгы делегей ийн кезекке чарылган-даа болза, ол дээрге, тайбының оруу-биле бурунгаар чорур дээш деп каттыштырар шитпирлери чедип алыр оралдашкан херек чок дээни ол эвес деп Бидо чугаалаан.

Бидо амгы чөвүлел хуралдын түнелдерин «эвээш эвес кылдыр», үнелээ. Чөвүлел хуралдын киржикчилери улустар аразының харылзааларын экижидип болгу деп боттуп шитпирлериң хүлээп алган деп ол чугаалаан.

Ооң соонда Иден чүве чугаалааш, хүн айтырыгын ийги болгаш үшкү пунктуларын чөвүлел хуралга чугаалажып көргөн түнелдерин «элдеп ийги чүве кылдыр» адаан. Ооң-биле кады Иден чөвүлел хуралга чедип алган дугуржулгаларын «чамдык таарымчалыг» чүдүлөр кылдыр адаан. Ол Женевага чөвүлел хуралды чыылдырар дугайында шитпирлериң депшиге кылдыр тодаргайлааш, ону Паньмыньжоньда чугаалажышкынының таарымча чок байдалында үнериниң аргазы кылдыр айткан.

Даллес америк төлөөлөрүн мурнундан чөвүлел хуралдын киржикчилеринге өөрүп четиргениң илереткен.

Хуралдын төңчүзүнде В. М. Молотов чөвүлел хуралдын түнелдериниң дугайында меделел кылып чүве чугаалаан. (В. М. Молотовтун меделели солунуң бо дугаарында парлаттыган).

В. М. Молотов бодунуң меделели дооскаш, амгы чөвүлел хуралга болган кады ажылдажылга дээш совет төлөөлөр АКШ-тың, Францияны болгаш Англияны даштыкы херектер министрлеринге боттарынын талазында өөрүп четиргенин айткан тур деп чугаалаан. Совет төлөөлөр бо чөвүлел хуралдын чорудулгазында кызыкмаккай болгаш кириңгениң ажылы дээш дөрт күрүнелерниң төлөөлөрүнүң бүгү ажылдакчыларына өөрүп четиргенин илередип тур.

Ооң соонда В. М. Молотов даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлел хуралы хагдынган деп чарлаан.

Берлин чөвүлел хуралының талазы-биле барың талакы үш күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң кады кылган меделели

ПАРИЖ. Берлин чөвүлел хуралының доозулганы холбаштыр барың талакы үш күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң парлааны меделелдиң сөзүн Франс Пресс агентилели дамчыткан.

Үш министрлерниң меделелинде болза, герман болгаш австри айтырылганын талазы-биле Берлин чөвүлел хуралына оларның чугаалааны саналдарын каттап турар. (СЭТА).

Норвегияда өртөктер улгадышкыны

ОСЛО. Чоокта чаа Норвегияга хлеб, кофе, шай, эт болгаш эт продуктуларының өртөктериниң улгатканы; Осложе кирер хоорай кыдыларының трамвайларының хө-

лезиниң ортумаа-биле 20 хуу улгатканын мооң мурнунда меделгезин. Бажың хөлезиниң 11 хуу ажык улгатырын чазак шитпирлээн деп солуннар меделгезин. (СЭТА).

КУШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТ

Делегейиң бирги чери дээш хаак маргылдаавы В. Кузин биле Л. Козыреваның тиилелгелери

ФАЛУН (ШВЕЦИЯ). Февраль 21-де Лунгетке хаак спортунуң талазы-биле делегей маргылдаавының сөөлгү хуунда оолдарының 50 километрге база херээженнериниң 10 километрге маргылдаалары болган.

Баштайгы километрлериниң соонда-ла совет спортсмен Владимир Кузин болгаш фин спортсмен В. Хакулиен база А. Винтаненниң аразына чидиг демисал калбарган.

Кузин бүгү дистанцияга мурнунга чоруп, эки түнелиң көргүскен. Баштайгы 10 километрин ол 33 минута 01 секундда маңаан. 20 километрин 1 шак 15 минута 41 секундда, 30 километрин 1 шак 47 минута 37 секундда, 40 километрин ийн шак 26 минута 01 секундда эрткен.

В. Кузин 50 километрин 3 шак 02 минута 58 секундда эрттип, бирги черин алган болгаш делегей чемпиону адын чаалап алган.

10 километрге болган маргылдаавы совет спортсмен Любовь Козырева улуг тиилелгени чедип алган. Ол он километрин — 40 минута 14 секундда эрттип, делегейиң чемпиону атты болгаш адын медальды чаалап алган.

Бо чылдын февраль 14-тен 21-ге чедир болган хаак спортунуң талазы-биле делегей маргылдаавының чорун турган үезинде делегейиң шак ындагы улуг спортчу журажышкынына бир дугаар киришкен совет хаакчылар улуг чедип кириңери чедип алганнар. Совет хаакчылар 30, 50 километрге болган оолдарының маргылдааларына база 10 километрге болган херээженнериниң маргылдааларына болгаш херээженнериң 3Х5 километрге болган эстафетаның талазы-биле бирги черлерин алганнар болгаш делегейиң чемпионнары болганнар. 4Х10 километрге болган оолдарың эстафетасына совет спортсменнери ийги черин алганнар. Совет хаакчылар дөрт адын болгаш бир мөңгүн медальдары чаалап алганнар.

Февраль 21-де Фалунга хамаатыр бажынының баарына маргылдаавы тускай хаакчыны болгаш. Ол хүн болган маргылдаавының тиилелгелеринге шаңналдары болгаш дипломнары тывыскаан.

Лидия Селихова — 1954 чылда херээженнерниң коньки талазы-биле делегейиң тулган чемпиону

СТОКГОЛЬМ. Херээженнерниң конькиге дүргөн маңнаарының талазы-биле делегейиң бирги чери дээш маргылдаавы февраль 21-де Соңгу Швецияның Эстерсундага доозулган.

Февраль 21-де дөрт муң көрүчүлериң киржилгези-биле 1000 метрге болгаш 5 муң метрге маргылдаавы болган. Дүүнүгү ышкаш совет спортсменнер 1000 метрге база боттарынын кайгамчыктыг түнелдерин көргүскенин. Олар бирги беш черин алганнар.

Муң метрге маңнаанының түнели мындай болган: бирги чери — Софья Кондакова — 1 минута 40,2 секунда; ийги чери — Лидия Селихова — 1 минута 41,0 секунда; үшкү чери — Римма Жукова — 1 минута 41,1 секунда; дөрткү чери — Халида Шеголеева — 1 минута 41,7 секунда; бешки чери — Вера Постникова — 1 минута 43,0 секунда.

5 муң метрге болгаш маргылдаавы түнели мындай болган: бирги

чери — Э. Хуттонен (Финляндия) — 9 минута 20,2 секунда; ийги чери — Римма Жукова — 9 минута 22,6 секунда; үшкү чери — Лидия Селихова — 9 минута 27 секунда; дөрткү чери — Вера Постникова — 9 минута 34,6 секунда; бешки чери — Турвальдсен (Норвегия) — 9 минута 36,5 секунда.

Ийн хонукта үргүчүлээн дөрт дистанцияларга болган маргылдаавы түнелинде сан талазы-биле бирги черин спорттук алдарлыг мастери Лидия Селихова ап, ол 209,883 санын алган. Бичааргаш Лидия Селихова 1954 чылда херээженнерниң коньки талазы-биле делегейиң тулган чемпиону адын алган.

Ийги черин Римма Жукова (210,793 саныг), үшкү чери — Софья Кондакова (212,563 саныг) алганнар. Дөрткү черин Хуттонен (Финляндия) — 212,670 саныг; бешки чери — Халида Шеголеева — 214,173 саныг алганнар.

Харысагалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Скарлатина — айыылдыг, халдавырлыг аарыг

Аарыг уругларны ойнаа чүдүлери болгаш хевин дамчыштыр, ол ышкаш чугаалажылга үезинде чөдүлден, база аарыг кижилер-биле харылзашкан кижилерин дамчып скарлатина халдаар.

Скарлатинадан араан кижини бажыныга барган кижини ооң халавырын бодуну бажыныңче апарып, кадык уругларны чышырып болур.

Уругуң мага-бодунга шившиклер үнүп, боостаазы аарыг берзе, бажыныңарже эмчини дорван-на чалаар.

Скарлатина болза, ангина хевирлиг, шившик үнмейн, анаа эрттип база болур.

Аарыг уругну шимчетпей чытырар, аш-чемни таарыштырар болгаш чөп эмнээр чугула негетинер.

Скарлатина бүүректериң болгаш кулактарың хуулуп арааны хевирлиг үргүчү каданан турар.

Уругу эмнелге чорудуканынар соонда уругуң хевин болгаш бажының иштин дезинфекцияларын (эм холуктуг эзилдиргелер-биле арыглаарын) негетер.

Скарлатинадан аарып эрттирген уруглар 40 хонуктуң иштинде бодун долгандыр турар уругларга халдавырны тарадып болур.

ИЕЛЕР! Аарыг уругларны кадык уругларже, кадык уругларны аарыг уругларже чоокшулаштырып харылзаштырбанар!

Тыва областың санитар чырыдышкын бажыны.